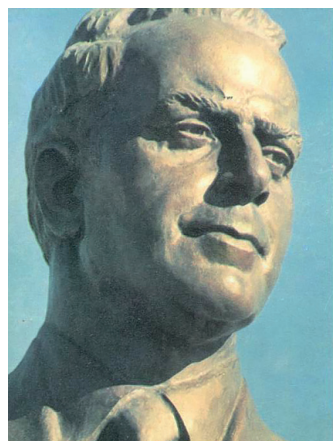

Milli azadlıqdan
şirin nemət yoxdur!

J. Aliyev

YENİ AZƏRBAYCAN

Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi Azərbaycan xalqının milli sərvətidir
Qəzet 1993-cü ilin aprel ayından nəşr olunur. Yeni Azərbaycan Partiyasının orqanı.

14 avqust
2025-ci il,
çərşənbə axşamı
№ 142 (6969)
Qiyməti
60 qəpik

Dünya Azərbaycanın sülh gündəliyini qəbul edir

**İlham Əliyev:
Artıq
Azərbaycanla
Ermənistan
sülh
sazişini
paraflayıb,
onun
rəsmi
imzalanması da
ÇOX
çəkməməlidir**

Bax səh. 2

Türkiyə-Azərbaycan-Gürcüstan formatı... Regional sabitliyə töhfə verən amil

Bax səh. 6

Sənaye zonalarında xarici investorların sayı artır

İqtisadiyyat Nazirliyi yanında İqtisadi Zonaların İnkişafı Agentliyinin idarəçiliyində olan sənaye zonalarında indiyədək 15-dən çox xarici kapitallı şirkət rezident kimi qeydiyyatdan keçib. Sənaye zonalarında İsveçrə, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri, Tailand, Çin, Pakistan, Türkiyə, Bolqarıstan, Litva, Özbəkistan, Rusiya, İran və digər ölkələrdən olan şirkətlər müxtəlif sahələr üzrə istehsal fəaliyyəti ilə məşğuldur. Onların fəaliyyət istiqamətləri arasında tikinti kimyəvi vasitələri, keramik plitələr, mühərrik və sənaye yağlarının təkrar emalı və baza yağlarının istehsalı, kalium sulfat gübrəsi, elektrik avtomatları və sayğacları, dəri məmulatları, mətbəx avadanlıqları (tava və qazan), bioloji aktiv qida əlavələri və dərman vasitələri, avtomobil hissələri və nəqliyyat vasitələri kimi sahələr yer alır.

İqtisadi Zonaların İnkişafı Agentliyinin məlumatına görə, 2025-ci ilin yanvar-iyul aylarında sənaye zonalarında 4 yeni xarici kapitallı şirkət rezident kimi qeydə alınıb. Bu şirkətlər Çin, Özbəkistan və...

Bax səh. 5

Rusiyadan əsən Şimal küləyi...

Bax səh. 4

19-cu sanksiya paketində nələr olacaq?

Bax səh. 4

Kim daha çox zərər görə bilər?

Bax səh. 5

Mərkəzi Bank yeni iqtisadi artım proqnozlarını açıqlayıb

Mərkəzi Bank (MB) yeni dərc etdiyi "Pul Siyasəti İcmalı"nda ölkəmizin inkişafı ilə bağlı proqnozlarını açıqlayıb. Sənəddə bildirilir ki, 2025-ci ilin iyulundakı makroiqtisadi ehtimallara əsasən, cari ildə real iqtisadi artım 3 faizə bərabər olacaq. İqtisadi inkişafda, yəni ÜDM-də qeyri-neft-qaz sektorunun payı isə 4,2 faiz təşkil edəcək. ÜDM-də neft-qaz sektorunun artımı 1,2 faizə bərabər olacaq. 2026-cı ilə 1,2 faiz azalma proqnozlaşdırılır.

MB 2026-cı ildə real iqtisadi artımın ümumi isə 2,2 faiz (136.3 milyard manat) təşkil edəcəyini, ÜDM-də qeyri-neft sektorunun çəkisinin 4,3 faizə (93.7 milyard manat) çatacağını ehtimal edir. MB-nin gözləntilərinə görə, 2025-ci və 2026-cı illər üzrə iqtisadi artım proqnozunun reallaşması ev təsərrüfatlarının real istehlak xərcələrinin dinamikasından asılı olacaq. Eyni zamanda, global ömtəə və maliyyə bazarlarındakı qeyri-müəyyənliklər də müxtəlif kanallarla iqtisadi artım proqnozlarının...

Bax səh. 3

Yelisey Sarayının irqçi siyasəti

Bax səh. 3

Diqqət Ankoricə...

Bax səh. 6

Dünya Azərbaycanın sülh gündəliyini qəbul edir

İlham Əliyev: Artıq Azərbaycanla Ermənistan sülh sazişini paraflayıb, onun rəsmi imzalanması da çox çəkməməlidir

Postmüharibə dövründə qalib Azərbaycanın təşəbbüsü ilə başlayan sülh-yaratma prosesi məntiqi sonluğa çatmaq üzrədir. Bu günlərdə Azərbaycan

nın və Ermənistanın xarici işlər nazirləri tərəfindən "Azərbaycan Respublikası və Ermənistan Respublikası arasında sülhün və dövlətlərarası münasi-

bətlərin təsis edilməsi haqqında Saziş" paraflandı. Bununla Azərbaycan və Ermənistan otuz ildən artıq davam edən münaqişəyə son qoymaq niyyətlerini

və sülhə sadıq olduqlarını təsdiqləmiş oldular.

Beləliklə, onilliklər ərzində müharibə riskləri, təhdidlər üz-üzə dayan-

mış Cənubi Qafqaz regionu heç vaxt olmadığı qədər sülhə yaxındır. Artıq bir çox cəhətdən son dərəcə həssas coğrafiyada müharibə səhifəsi bağlanır, yeni bir dönmə başlayır. Vaşinqtonda Prezident Donald Trampın vasitəçiliyi ilə paraflanən sənəddə iki ölkənin gələcək münasibətlərinin təməl prinsipləri öz əksini tapıb ki, bu da tərəflər üçün böyük məsuliyyət yaradır.

Azərbaycanın yaratdığı reallıqların təsdiqi

Artıq tarixdə qalan otuz illik münaqişənin əsas səbəbi Ermənistanın Azərbaycana qarşı ərazi iddialarından çıxış etməsi olub. Bu ölkə ötən əsrin doxsanıncı illərinin əvvəllərində respublikamıza qarşı ərazi iddialarını açıq müstəviyə keçirməklə işğalçılıq siyasətinə başlayıb. Qonşu dövlət xarici havadarlarının dəstəyi ilə və o dövrdə respublikamızdakı qarışıq vəziyyətdən sui-istifadə etməklə keçmiş Dağlıq Qarabağı və oraya bitişik əraziləri zəbt edib. Bu, dünya tarixində misli görünməmiş bir işğal idi. O dövrdə aid foto və video materiallar işğalçıların Azərbaycan əsilli vətəndaşlarla necə qəddar davrandıqlarını, ələ keçirdikləri ərazilərdəki bütün sərvətləri vəhşicəsinə taladıqlarını, yaşayış məntəqələrini yerlə-yeksan etdiklərini, tarixi mədəni-dini abidələri dağıtdıqlarını, inanc yerlərimizi, o cümlədən də məscidləri və qəbiristanlıqları təhqirlə məruz qoyduqlarını bütün cəhətləri ilə əks etdirir. Bu işğal nəticəsində bir milyondan artıq azərbaycanlı öz doğma ev-əşiyindən didərgin düşmək məcburiyyətində qalmışdır. Bu, o dövrdə iqtisadiyyatı zəif olan Azərbaycan üçün sözün əsl mənasında humanitar fəlakət idi. Ev-əşiyini itirən insanlar çadırlarda, vaqonlarda, uyğunlaşdırılmış qəzalılarda yaşamaq məcburiyyətində qalmışdılar. Eyni zamanda, Laçının və Kəlbəcərin işğal altına düşməsi nəticəsində Ermənistanla keçmiş Dağlıq Qarabağ arasında coğrafi bağlantı aranıbmışdı. Bundan istifadə edən Ermənistan Dağlıq Qarabağı hərbişədirilmiş zonaya çevirmişdi. Buraya Laçın yolu vasitəsilə hərbi texnika daşınır, zorla ələ keçirilmiş ərazilərimizdə sayı-hesabı bilinməyən minələr basdırılırdı.

Təbii ki, Azərbaycan dövləti və xalqı işğal faktı ilə barışa bilməzdi və barışmadı da. Prezident İlham Əliyevin qətiyyətli siyasəti iradəsi sayəsində ölkənin ərazi bütövlüyünün və suverenliyinin təmin edilməsi Azərbaycan gündəliyinin mərkəzində saxlanıldı. Ölkənin milli gücü bu ideya ətrafında səfərbər edildi. Belə ki, respublikamız danışıqlar prosesində fəallıq göstər-məklə yanaşı, həm də özünün iqtisadi-maliyyə imkanlarını ge-

nişləndirdi, müasir, güclü ordu qurdu. Prezident İlham Əliyev Minsk qrupu çərçivəsində aparılan danışıqlarda və digər beynəlxalq auditoriyalarda birmənalı şəkildə bildirdi ki, ərazi bütövlüyü bizim üçün qırmızı xətdir və buna istənilən yolla nail olacağıq. Belə də oldu. Müzəffər Si-lahlı Qüvvələrimizin 44 günlük müharibədə qazandığı şanlı Zəfər sayəsində Azərbaycan özünün ərazi bütövlüyünü hərbi-siyasi yolla təmin etdi. Bundan sonra 2023-cü ilin sentyabr ayında Ordumuz 23 saatlıq lo-kal xarakterli antiterror əməliyyatı həyata keçirdi, Xankəndidəki və digər ərazilərimizdəki separatizm yuvasını tamam dağıtdı. Bir vaxtlar ölkəmizə qarşı dövləti və amansız müharibə cianəyətləri törətmiş şəxslər tutularaq Bakıya gətirildilər və hazırda onların məhkəməsi aparılır.

Yalnız lokal xarakterli antiterror əməliyyatından sonra bir vaxtlar "Qarabağ Ermənistanıdır və nöqtə" deyən baş nazir Nikol Paşinyan Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıması ilə bağlı bəyanat verdi və Qarabağın respublikamıza aid olduğunu bildirdi. Baş nazirin bu bəyanatı Ermənistandakı revanşist əhval-ruhiyyəli qüvvələri, eləcə də bu ölkənin yaxın-uzaq coğrafiyalardakı havadarlarını şoka salsada, əslində, reallığın təsdiqi idi. Həmin qüvvələr dünyanın 44 günlük müharibənin və 23 saatlıq lokal xarakterli antiterror əməliyyatının nəticələrinin tanınamamasına nail olmaqdan ötrü dəridən-qabıqdan çıxırdılar. Makrondan "Ermənistanın yarımdayığı", şimal qonşumuzdan "Dağlıq Qarabağ məsələsini gələcəyə saxlayaq" məzmunlu bəyanatlar gəlirdi. Ancaq haqq yolunda olan, beynəlxalq hüquq çərçivəsində davranan, ədalətli müharibə aparən qalib Azərbaycan özünün həqiqətlərini, regionda yaratdığı reallıqları dünyaya qəbul etdirməyə nail oldu. Vaşinqtonda ABŞ Prezidentinin şəhidliyi ilə liderlərin verdiyi birgə Bəyanat, sülh sazişinin paraflanması bunun de-yure təsdiqlənməsidir. Qeyd olunan sənədlərin imzalanması bir daha göstərdi ki, dünya Azərbaycanın sülh gündəliyini qəbul edir.

Tərəflər bir-birinə qarşı ərazi iddialarının olmadığını bildirirlər

Vaşinqtonda Azərbaycan və Ermənistan liderlərinin, eləcə də ABŞ Prezidentinin iştirakı ilə hər iki ölkənin xarici işlər nazirləri tərəfindən paraflanən "Azərbaycan Respublikası ilə Ermənistan Respublikası arasında sülhün və dövlətlərarası münasibətlərin təsis olunması haqqında Saziş" in mətnində əsas müddəalardan biri ərazi bütövlüyü ilə bağlıdır. Azərbaycan və Ermənistan bir-birinin suverenliyini, ərazi bütövlüyünü, beynəlxalq sərhədlərinin toxunulmazlığını və siyasi müstəqilliyini tanıyır və hörmət edirlər. Eyni zamanda, tərəflər bir-birinə qarşı hər hansı ərazi iddialarının olmadığını və gələcəkdə belə iddialar qaldırılmayacağını təsdiq edirlər. Tərəflər digər tərəfin ərazi bütövlüyü və ya siyasi birliyini tamamilə və ya qismən parçalamağa yönəlmiş hər hansı bir hərəkətə, o cümlədən belə hərəkətlərin planlaşdırılmasına, hazırlanmasına, həvəsləndirilməsinə və dəstəklənməsinə yol verməyəcəklər. Paraflanən Sazişin 3-cü maddəsində qeyd edilir ki, tərəflər bir-biri ilə qarşılıqlı münasibətlərdə ərazi bütövlüyü və ya siyasi müstəqilliyə qarşı və ya BMT Nizamnaməsinə zidd olan hər hansı bir digər formada, güc tətbiq etməkdən və ya güc tətbiq etməklə hədələməkdən çəkinəcəklər. Onlar öz müvafiq ərazilərindən hər hansı üçüncü tərəfin digər Tərəfə qarşı BMT Nizamnaməsinə zidd olaraq güc tətbiq etmək üçün istifadə edilməsinə imkan verməyəcəklər.

Beləliklə, onilliklər ərzində işğalçılıq siyasətindən əziyyət çəkən Cənubi Qafqaz coğrafiyasında yeni bir dönmə başlayır. Yuxarıda vurğuladığımız kimi, Azərbaycanın gücü və iradəsi sayəsində münaqişənin

əsas səbəbi aradan qaldırılıb. Ölkəmizin yaratdığı reallıqlar regionda sülh, əməkdaşlıq və təhlükəsizlik üçün yeni fərsətlər açıb və bu fərsətlərdən istifadə olunmalıdır. O cümlədən yekun sülh sazişi imzalandıqdan və ratifikasiya olunduqdan sonra yeni reallıqlar şəraitində Azərbaycanla Ermənistan arasında diplomatik münasibətlərin qurulması da mümkün olacaq. Sənəddə vurğulanır ki, tərəflər, bu Sazişin ratifikasiya olunması sənədlərinin hər iki tərəfdən mübadilə edilməsindən sonra öz aralarında Diplomatik və Konsulluq münasibətləri haqqında Konvensiyaların (müvafiq olaraq, 1961 və 1963-ci illərin) müddəalarına uyğun olaraq, öz aralarında diplomatik münasibətləri quraçaqlar.

Əlbəttə, münasibətlərin tam normallaşması üçün müəyyən müddət lazımdır. İlk növbədə iki ölkə arasında etimad quruculuğu prosesinə başlanılmalıdır. Dünyada çoxillik, uzanan müharibələr çox olub. Ancaq bu müharibələr nə qədər ağır fəsadlar versə də, zaman yalararın üstünü örtüb və dövlətlər, cəmiyyətlər, xalqlar arasında əlaqələr qurulub. Azərbaycan və Ermənistan eyni coğrafiyanı bölüşürlər. Bu iki dövlətdən birinin qonşuluq coğrafiyasını dəyişmək imkanı sıfıra bərabərdir. Əlbəttə, vurulan yaralardan sonra barışıq mühiti yaratmaq asan deyil. Xüsusilə də Ermənistan cəmiyyətinin müəyyən kəsiminə revanşizm əhval-ruhiyyəsi hakimdir. Zamanla kilso, xaricdəki lobbı dairələri Ermənistan cəmiyyətinə Azərbaycana və Türkiyəyə nifrət aşılayıb. Həminin bu ölkədə çoxları hələ də "dənizdən-dənizə Ermənistan" xülyası ilə yaşayırlar. Bunlar Ermənistan cəmiyyətinin, necə deyirlər, me-

tastaz vermisi xəstəliyidir. Bu miflərdən qurtulmaq, xüsusilə də gəncləri çürük ideologiyadan əsirliyindən xilas etmək üçün illər lazım gələcək. Yeri gəlmişkən, yaxşı haldır ki, baş nazir Nikol Paşinyanın komandası bu istiqamətdə fəaliyyətlərə başlayıb. Son vaxtlarda çürük erməni mifləri müharibədə Ermənistan ordusunda 10 mindən çox fərarinin qeydə alınması kədərli reallığı açıb ortaya qoydu. Erməni əsgərlərinin döyüş meydanından silah-sursatı qoyub qaçdıqlarına aid video görüntülər internet resurslarında hələ də qalır. Digər erməni miflərinə isə N.Paşinyanın özü dağıdırdı. Onun bildirdiyi kimi, ermənilər aldadırlar, virtual Ermənistan ideyası puçdur, real Ermənistanı qəbul etmək lazımdır. İndiyədək Ermənistan cəmiyyəti üçün ən qorxulu mif kilso ilə bağlı idi. Azərbaycan və Türkiyəyə münasibətdə dözümsüzlük ideyası məhz kilsoydan yayılırdı. Ən qorxulu cəhət o idi ki, Ermənistanda kilso ətrafında bir tabu qurulmuşdu. Heç kəs kilsoya qarşı danışa bilməzdi, oradan gələn ideyalar hər nə qədər zərərli olsa da, siləşmədən sayılırdı. N.Paşinyan kilso mifini dağıtmaq ilə öz xalqını sanki dərin yuxudan oyadı. Sazişin səkkizinci maddəsində vurğulanır ki, tərəflər dözümsüzlük, irqi nifrət və ayrıseçkilik, separatizm, zorakı ekstremizm və terrorizmin bütün təzahürələrini pisləyirlər və özlərinin müvafiq yurisdiksiyalı çərçivəsində bu hallarla mübarizə aparaçaqlar və özlərinin bununla bağlı müvafiq beynəlxalq öhdəliklərə əməl edəcəklər.

Ermənistan konstitusiyasını nə qədər tez dəyişərsə...

Hazırda Vaşinqtonda paraflanən sənədin imzalanması və sonradan ratifikasiyası üçün yeganə şərt Ermənistan konstitusiyasının dəyişdirilməsidir. Məlumdur ki, Azərbaycan və Ermənistan sazişin 17 maddəsini uzun diplomatik təmaslardan sonra bir neçə ay bundan əvvəl bütünlüklə razılaşdırırdılar. Bundan sonra yekun sənədin imzalanması üçün qarşı tərəf daha iki öhdəliyini yerinə yetirməli idi. Bunlardan biri ATƏT-in de-fakto mövcud olmayan Minsk qrupunun de-yure də ləğv olunmasına Ermənistanın razılıq verməsi idi. Minsk qrupu zamanında keçmiş Dağlıq Qarabağ probleminin sülh yolu ilə tənzimlənməsi məqsədilə yaradılmışdı. Təxminən otuz il ərzində onun fəaliyyətində sıfır nəticə oldu. Azərbaycan çoxillik münaqişəni özü aradan qaldırdı. Bundan sonra Minsk qrupunun qalmasına da heç bir ehtiyac yox idi. Ancaq Azərbaycanın ısrarlarına baxmayaraq, Ermənistan faktiki mövcud olmayan qurumun hüquqi baxımdan ləğvinə razılığını verməyə tələsmirdi. Minsk qrupunun de-yure ləğvi məsələsi Vaşinqton görüşü çərçivəsində həllini tapdı. Bundan sonra yekun sülh sazişinin

imzalanması yolunda yeganə maneə Ermənistanın indiki qüvvədə olan konstitusiyasının məzmunudur. Azərbaycan qalıcı sülh mövqeyindən çıxış edir. Bunun üçün isə yalnız sülh sazişini imzalamaq yetərli deyil. Qalıcı sülh üçün fundamental hüquqi baza olmalıdır. Ancaq Ermənistanın hazırkı konstitusiyası bu bazanı təmin etmir. Bu da onunla bağlıdır ki, Ermənistanın əsas qanununun preampula hissəsində açıq-aşkar respublikamıza qarşı ərazi iddialarının yer aldığı müddəalar var. Belə bir vəziyyətdə hansı məntiqə qalıcı sülhdən danışmaq mümkündür? Buna görə də sülh təşəbbüsünün müəllifi olan Azərbaycan Ermənistan konstitusiyasının dəyişdirilməsini yekun sənədin imzalanması üçün əsas şərtlərdən biri kimi irəli sürüb. Ermənistan konstitusiyası dəyişikliyinə getməklə sülh prosesinə nə qədər sadıq olduğunu ortaya qoyacaq. Bu dəyişikliklər edildəndən sonra artıq sülh sazişi istənilən vaxtda imzalana bilər. "...Sülh sazişinin paraflanması və Minsk qrupunun ləğvi ilə bağlı bizim müştərk müraciətimiz, hesab edirəm ki, birinci maneəni aradan qaldırıb. Yenə də deyirəm, bu gün bu paraflanma

Ağ Evdə baş tutdu. Ona görə mən şübhə etmirəm ki, Ermənistan Konstitusiyası dəyişdiriləndə, - Ermənistan tərəfi özü bunu bildirir ki, belə dəyişikliklər edilməlidir, - Azərbaycana olan ərazi iddiası oradan çıxarılacaq. Əks təqdirdə, bu, birinci növbədə Amerika Birləşmiş Ştatlarına hörmətsizlik olacaq. Hər kəs bilir və bizim mövqeyimiz, demək olar ki, bütün aparıcı beynəlxalq aktorlar, o cümlədən Amerika Birləşmiş Ştatları tərəfindən anlaşıqla qarşılanı. Çünki sülh sazişi imzalananda hər bir məsələ öz həllini tapmalıdır və bizə qarşı olan əsassız ərazi iddiası oradan çıxarılmalıdır. Ona görə mənim bu məsələ ilə bağlı şübhəm yoxdur. Yenə də deyirəm, bunun nə vaxt olacağı Ermənistanın öz işidir. Biz burada hər hansı bir təklif irəli sürə bilmərik. Ancaq mən hesab edirəm ki, nə qədər tez olsa, o qədər yaxşıdır. Çünki məncə, vaxt itirmək lazım deyil. Bir halda ki, artıq Azərbaycanla Ermənistan sülh sazişini paraflayıb, onun rəsmi imzalanması da çox çəkməməlidir", - deyər Prezident İlham Əliyev Vaşinqtonda Azərbaycan media nümayəndələrinə müsahibəsində vurğulayıb.

Mübariz ABDULLAYEV

Mərkəzi Bank yeni iqtisadi artım proqnozlarını açıqlayıb

Mərkəzi Bank (MB) yeni dərc etdiyi "Pul Siyasəti İcmalı"nda ölkəmizin inkişafı ilə bağlı proqnozlarını açıqlayıb. Sənəddə bildirilir ki, 2025-ci ilin iyulundakı makroiqtisadi ehtimallara əsasən, cari ildə real iqtisadi artım 3 faizə bərabər

olacaq. İqtisadi inkişafda, yeni ÜDM-də qeyri-neft-qaz sektorunun payı isə 4,2 faiz təşkil edəcək. ÜDM-də neft-qaz sektorunun artımı 1,2 faizə bərabər olacaq. 2026-cı ilə 1,2 faiz azalma proqnozlaşdırılır. MB 2026-cı ildə real iqtisadi artım

tımın ümumi isə 2,2 faiz (136.3 milyard manat) təşkil edəcəyini, ÜDM-də qeyri-neft sektorunun çəkisinin 4,3 faizə (93.7 milyard manat) çatacağını ehtimal edir. MB-nin gözləntilərinə görə, 2025-ci və 2026-cı illər üzrə iqtisadi artım

proqnozunun reallaşması ev təsərrüfatlarının real istehlak xərclərinin dinamikasından asılı olacaq. Eyni zamanda, global əmtəə və maliyyə bazarlarındakı qeyri-müəyyənliklər də müxtəlif kanallarla iqtisadi artım proqnozlarının reallaşmasına təsir

edə bilər. Belə ki, global iqtisadi aktivlik üzrə göstəricilər 2025-ci ilin birinci yarısında zəifləyib və regionlar üzrə qeyri-bərabər olub. Bəzi ölkələrdə istehlak tələbinin zəifləməsi global iqtisadi artıma azaldıcı təsir göstərib. Global iqtisadiyyatda qeyri-müəyyənliyi əks etdirən İqtisadi Qeyri-Müəyyənlik İndeksi (EPU) və daha çox Ticarət Qeyri-Müəyyənliyi İndeksi (TPU) may və iyun aylarında müəyyən qədər azalıb. Nəticədə, iqtisadi subyektlərin gələcəyə dair proqnozları və qərarvermə prosesləri daha da mürəkkəbləşdirir.

Strateji valyuta ehtiyatları 77,7 milyard dollara çatıb

Baş verən fraqmentasiyalara rəğmən, Azərbaycanın ilk yarım ildə iqtisadi aktivlik müşahidə edilib, tədiyə balansının əsas komponentlərindən biri olan xarici ticarət balansında müsbət saldo qeydə alınıb. Qeyri-neft-qaz sektoru üzrə ixrac ötən ilin müvafiq dövrünə nəzərən artıb. Ölkənin strateji valyuta ehtiyatları 2025-ci ilin birinci yarısında 9,4 faiz artaraq 77,7 milyard dollara çatıb. O cümlədən, Mərkəzi Bankın valyuta ehtiyatları 11,2 milyard dollara bərabər olub. Valyuta ehtiyatları beynəlxalq kifayətlilik normalarını üstələməkdə davam edir. Belə ki, ehtiyatlar 36 aylıq mal və xidmət idxalına kifayət etməklə, manatla pul kütləsini 3,6 dəfə üstələyib. Bu göstəricilər ölkənin

xarici və daxili iqtisadi şoklara qarşı müqavimət qabiliyyətinin yüksək səviyyədə olduğunu nümayiş etdirir.

2025-ci ilin yanvar-iyun ayları ərzində ölkəyə xarici müəssisə və təşkilatlar tərəfindən əsas kapitala investisiya axınları qeydə alınıb, xarici maliyyə mənbələrindən əsas kapitala 2 milyard manat məbləğində investisiya edilib. Bu göstərici ötən ilin müvafiq dövrünə nəzərən 28,6 faiz çoxdur.

xülasəsində vurğulan ki, böyük həcmdə dövlət investisiyaları sayəsində hazırda əlavə dəyər in həcmi davamlı şəkildə böyüyür. Bu faktorun 2025-ci ildə ÜDM-in 3,9 faizi ötməsində əsaslı rol oynayacağı vurğulanır.

Manatın məzənnəsi ilə bağlı gözləntilər

2025-ci ilin ötən dövründə pul siyasəti qərarları faktiki inflyasiyanın proqnoz trayektoriyasına uyğunluğu, ortamüddətli dövr üzrə inflyasiyanın risk balansında baş verən dəyişikliklər, global iqtisadi və geosiyasi mühitin qeyri-müəyyənliyi, daxili makroiqtisadi vəziyyət, eləcə də pul siyasətinin ötürücülüyünün xüsusiyyətləri nə

zərə alınmaqla verilib. Likvidliyin idarə olunması məqsədilə müxtəlif müddətli monetar əməliyyatların tətbiqi davam etdirilib. Cari ilin aprel ayında etibarən Maliyyə Nazirliyi tərəfindən xəzinə hesabının milli valyutada olan vəsaitlərinin yerli banklarda depozit kimi yerləşdirilməsi bank sektorunda likvidliyin artmasına səbəb olub. Aparılmış monitorinqlərin nəticələrinə əsasən hesabat dövrü üzrə bankların həm milli, həm də xarici valyutada Mərkəzi Bankdakı müxbir hesablarının toplam qalıqları dövr üçün məcburi ehtiyat kimi saxlanmalı olan cəmi vəsaitlərin həcmi üstələyib.

Cari ilin ilk yarısında manatın ABŞ dollarına nəzərən rəsmi məzənnəsi orta günlük 1.7 manat təşkil edib. Yəni banklar tərəfindən müəyyən edilən xarici valyutanın alış-satış məzənnələri rəsmi məzənnəyə yaxın diapazonda hərəkətdə olub.

MB-nin qənaətinə görə, 2025-ci ilin sonrakı aylarında pul siyasətinin ötürücülüyündə məzənnə kanalı alətləri də başlıca rol oynayacaq. Belə ki, manatın nominal effektiv məzənnəsi inflyasiya idxalına əhəmiyyətli təsir göstərən amillərdən biri olaraq qalacaq. Beynəlxalq analitik mərkəzlərin ikitərəfli məzənnələr üzrə proqnozları əsasında aparılan son hesablamalara görə, 2025-ci ildə də manatın nominal effektiv məzənnəsi möhkəmlənmə istiqamətində dəyişəcək. Qiymət sabitliyinin başlıca xətti manatın ABŞ dollarına nəzərən ikitərəfli məzənnəsi banklararası əqdlər üzrə orta məzənnə əsasında müəyyən ediləcək. Mərkəzi Bankda Dövlət Neft Fondunun valyuta satışlarının həyata keçirilməsi üzrə hərracların keçirilməsi davam etdiriləcək. Əvvəlki illərin təcrübəsinə uyğun olaraq dövlətin valyuta tələbi və təklifinin dəyişməsinə əsaslı olaraq Mərkəzi Bank valyuta bazarında valyuta satışı və alışları həyata keçirə bilər.

Beynəlxalq institutların proqnozları

zi Bankın ehtimalları isə 3,3 faiz nisbətində müəyyənləşib. Hökumətin açıqladığı Ortamüddətli Xərclər Çərçivəsi sənədinə əsasən, 2025-ci ilin sonuna ÜDM-in həcmi 129,2 milyard manat, o cümlədən qeyri-neft ÜDM-in həcmi 92,2 milyard manat təşkil edəcək. Milli məhsulda neft sektoru-

nun payı 28,6 faiz, qeyri-neft-qaz ÜDM-nin payı isə 71,4 faiz ehtimal edilir. 2026-cı ildə ÜDM-in həcmi 133,8 milyard manata, qeyri-neft ÜDM-nin həcmi isə 100 milyard manata çatacaq.

E.CƏFƏRLİ

Azərbaycanın Fransadakı səfirliyi məlumat yayıb

Hazırda irqçilik, İslamofobiya Avropanın kədərli reallıqlarından birinə çevrilməkdədir ki, bunun da ən tipik nümunələrini məhz Fransa sərgiləyir. Məlumdur ki, rəsmi Paris Fransanı dünyaya "demokratiyanın beşiyi" kimi təqdim edir. Bu ölkə, həmçinin özü üçün "qardaşlıq", "bərabərlik" şüarlarını seçib. Ancaq Fransanın indiki reallıqları demokratiyadan, qardaşlıq və bərabərlikdən tamamilə uzaqdır. Aydın şəkildə görünür ki, Makron iqtidarı ölkəni tarixi ənənələrindən uzaqlaşdırmaq yolu tutub. Əgər Parisdə və regionlarda ədalətsizliyə, hökumətin sort siyasətinə etiraz əlaməti olaraq küçələrə çıxan insanlara qarşı zor tətbiq edilirsə, polis dəyəniyi işə salınırsa, hansı demokratiyadan bəhs etmək mümkündür? Eləcə də küçə və meydanlarda Quranın yandırılması, fərqli mədəniyyətlərə dözümsüz münasibət göstərilməsi heç bir halda demokratiya göstəricisi sayıla bilməz.

Fransada irqçiliyin son həddədək güclənməsini ötən il Avropa Parlamentinə və Milli Assambleyaya seçkilərdə sağçıların önə keçməsi bir daha əyani şəkildə təsdiqlədi. O cümlədən müsəlmanlara qarşı nifrət və irqçi siyasət Fransa hakimiyyəti tərəfindən dəstəklənir. Makron hakimiyyəti müxtəlif adlar altında qanunlar qəbul edilməsinə nail olaraq, əslində, İslamofobiyanı təşviq edir. Məsələn, 2021-ci il 21 avqust tarixində qəbul olunan

"Respublika prinsiplərinə hörmətin möhkəmləndirilməsi haqqında" Qanun açıq şəkildə müsəlman əhalisinə qarşı etimadsızlıq mühiti yaradılmasına xidmət edir. Müsəlmanlara qarşı yönələn bu Qanunun icrası çərçivəsində hökumət aparında İslamın və müsəlmanların müşahidə edilməsi üçün 101 struktur yaradılıb, 24 min 887 müsəlman təşkilatı, müəssisəsi gizli qara siyahıya alınıb və yoxlanılmaqdadır. Müsəlmanların sahib olduqları 718 təşkilatın, o cümlədən 4 məktəbin, 37 məscidin, 210 müəssisənin, 2 təşkilatın fəaliyyəti dayandırılıb. Bu qəbildən olan faktların siyahısı çox uzundur. Bütün bunlar Makron hakimiyyətinin müsəlmanlara, Afrika qitəsindən gələnlərə qarşı həyata keçirdiyi diskriminasiya siyasətinin sistemli xarakter daşıdığını təsdiqləyir.

Fransada İslam etiqadı olan insanlara qarşı "səlib yürüşü" artan silsilə ilə davam etməkdədir. Bu ölkədə son vaxtlarda müsəlman intellektualları və nəşriyyatların maliyyə vəsaitlərinin məhkəmə qərarı olmadan dondurulması ilə bağlı

Fransa polisinin bu addımı Almaniyaya məhkəməsinin uşaqların qəyümlüğunun valideynlərdən alınması qərarı

Yelisey Sarayının irqçi siyasəti

Hazırda Fransa - Azərbaycan münasibətlərində ən kritik dövr yaşanır, desək, əsl həqiqəti ifadə etmiş olarıq. E.Makronun 2018-ci ildə başlayan ilk prezidentliyi dövründən Yelisey Sarayı tərəfindən startı verilən münasibət-

lərdəki pisləşmə bu gün özünün pik həddinə çatıb. Açıq-aydın görünür ki, Makron iqtidarı Azərbaycana qarşı qərəzli mövqə sərgiləyir, bu ölkədə azərbaycanlılara irqçi münasibət sərgilənir. Bu günlərdə Azərbaycan vətəndaş-

ları Məhəmməd Quliyevin və Gültac Abdullayevanın üzvləşdikləri vəziyyət buna ən son nümunədir. Azərbaycanın Fransadakı səfirliyi vətəndaşlarımızın üzvləşdikləri vəziyyətlə bağlı məlumat yayıb və təfərrüatları açıqlayıb.

İrqçilik, ksenofobiya və din əleyhinə cinayətlərin artan statistikası

mət bu tədbirləri terrorizmlə mübarizə ilə əsaslandırsa da, hüquq müdafiəçiləri və zərərcəkənlər yanaşmanı antidemokratik hesab edirlər.

Belə hallardan biri, Şato-Şinon şəhərində yerləşən Avropa İslam Elmləri İnstitutu (IESH) ilə bağlı yaşanır. Bunun ardınca ən azı onlarla hüquqi şəxs Fransa Daxili İşlər Nazirliyi tərəfindən nəzarətə alınıb.

Ən son olaraq, Ribat nəşriyyatının sahibi İssa Meyer sanksiyalara məruz qalıb. Ona qarşı hər hansı məhkəmə qərarı və ya sübut təqdim edilmədən, separatizmə yaxın olmaqla şübhəli bilinərək bütün bank hesabları dondurulub. Nəticədə, Meyer nə kirayəsini ödəyər, nə ailəsinin

ehtiyaclarını təmin edə, nə də hüquqi müdafiə ala bilər.

Hesabların dondurulması Maliyyə və Pul Macelləsinin L.562-2 maddəsinə "əsaslanır". Maddə ilkin olaraq terrorçuluğa maliyyə axınının qarşısını almaq üçün qəbul edilsə də, indi tənqid səsləri ni susdurmaq üçün istifadə olunur.

Rəsmi statistika Fransada irqçiliyin artması barədə konkret təsəvvür yaradır. Fransa Daxili İşlər Nazirliyinin hesabatında bildirilir ki, 2023-cü ildə qeydə alınmış kəskin artımdan sonra irqçilik, ksenofobiya və din əleyhinə cinayətlər 2024-cü ildə daha 11 faiz artaraq 9350-yə çatıb. Hesabata görə, Milli Polis və Milli Jandarma 2024-cü il ərzində öl-

kəboyu irqçilik, ksenofobiya və din əleyhinə 16 mindən çox cinayət qeydə alıb. İrqi motivli cinayətlərin 9700 qurbanı olub və onların əksəriyyəti əsasən Afrika ölkələrindən olan 25-54 yaş arası insanlardır. Bildirilir ki, Paris irqçi cinayətlərin milli orta göstəricidən üç-dörd dəfə yüksək olması ilə açıq şəkildə fərqlənir. Burada iki il ərzində (2023 və 2024-cü illərdə) cinayətlərin artımı 44 faizi ötüüb.

öl-kədəki güclü erməni lobbisinin yedəyində gedərək artıq keçmiş olan Dağlıq Qarabağ münacişəsində işğalçı Ermənistanı davamlı şəkildə dəstəkləməsi yaddaşlara kədərli xatirə kimi qalıb. İşğalçılıq siyasətinin dəstəklənməsi Fransanın demokratik ənənələrinə uyğundurmu? Və yaxud Fransa parlamentinin hər iki palatasının separatçıları dəstəkləyən qətnamələr qəbul etməsinə, Makronun 44 günlük Vətən müharibəsi günlərində haqq mübarizəsi aparın respublikamıza təzyiq göstərmək cəhdlərini yada salaqlar. Bütün bunlarla Fransa dünyaya pis nümunələr təqdim etdi və bununla da öz imicinə ağır zərbə vurmuş oldu. Bu gün Yelisey Sarayı Azərbaycanın Afrikada, denizsəfiri ərazilərdə müstəqillik, azadlıq mübarizəsinə qalxan xalqlara mənəvi-siyasi dəstək göstərməsinə sinirə bilmir, bunu ölkəmizin Fransanın daxili işlərinə qarışması anlamında təqdim

Azərbaycan vətəndaşları ilə bağlı vəziyyət nəzarətdə saxlanılır

ilə əsaslandırılıb.

Hazırda Fransa yerli hakim tərəfindən məsələyə baxılması və Almaniya məhkəməsinin qərarı ilə bağlı müəyyən nəticəyə gəlinməsi gözlənilir. Bu müddət ərzində valideynlər uşaqlar ilə görüş imkanı əldə edə bilərlər.

"Azərbaycanın Parisdəki səfirliyi məsələ ilə bağlı Fransa tərəfinin müvafiq qurumları ilə görüşlər keçirir və müvafiq əlaqələndirməni təmin edir. Səfirlik və Azərbaycan Respublikasının

Diaspor ilə İş üzrə Dövlət Komitəsi vətəndaşların Fransa ərazisində müvəqqəti qalması məsələsində onlara yardım göstərir.

Məsələ səfirliyin nəzarətindədir", - deyər məlumatda vurğulanıb. Azərbaycan vətəndaşları Məhəmməd Quliyevin və Gültac Abdullayevanın üzvləşdikləri vəziyyət Fransanın ölkəmizə münasibətdə illərdir ki, həyata keçirdiyi qərəzli siyasətin davamıdır. Yelisey Sarayının, şəxsən Makronun bu

edir. Halbuki, Azərbaycanın digər ölkələrin, o cümlədən də Fransanın daxili işlərinə qarışmaq kimi bir niyyəti yoxdur. Fransanın müstəmləkə əsarətindən qurtulmaq istəyən xalqların mübarizəsi bir insan haqları məsələsidir və ölkəmiz də müstəmləkəçiliyin bütün təzahürlərinə "yox" deyən beynəlxalq hərəkətdə dəstək verir.

Mübariz FEYİZLİ

Rusiyadan əsən Şimal küləyi...

Azərbaycan və Rusiya 2022-ci il 22 fevral tarixində “Azərbaycan Respublikası ilə Rusiya Federasiyası arasında müttəfiqlik qarşılıqlı fəaliyyəti haqqında Bəyannamə” imzalayıblar.

Sənəddə iki ölkə arasında münasibətlərin xalqlarımızın mənafeyi naminə keyfiyyətə yeni, müttəfiqlik səviyyəsinə qaldırılması niyyəti ifadə olunub. Özlüyündə bu bəyannamə hər iki

tərəf üçün məsuliyyət yaradır. Azərbaycan öz məsuliyyətini yaxşı başa düşür və Rusiya ilə xoş niyyətə əsaslanaraq qonşuluq siyasətini davam etdirməkdə maraqlıdır. Ölkəmiz digər dövlətlər ki-

mi, Rusiya ilə münasibətlərin də paritet əsaslarında qurulmasının və inkişaf etdirməsinin tərəfdarıdır. Çoxvektorlu əməkdaşlıqda hər iki tərəfin milli maraqları qorunmalı və suverenlik prinsipi

pinə əməl olunmalıdır.

Ancaq eyni sözləri Rusiya barəsində söyləmək mümkün deyil. Son vaxtlarda bu ölkədən, necə deyirlər, Şimal küləyinin əsdiyi müşahidə edilir. Xüsusilə də Rusiyanın ayrı-ayrı dairələrində Azərbaycan əsassız hücumlara məruz qalır ki, bütün bunlar iki ölkə arasında tarixən formalaşmış dostluq ənənələrinə, yuxarıda bəhs etdiyimiz bəyannamənin ruhuna ziddir.

8 ay ötsə də...

Ötən il dekabrın 25-də Rusiya səmasında dəhşətli hadisə baş verib - “Azərbaycan Hava Yolları” aviakompagniyasına məxsus J2-8243 nömrəli Baki-Qrozni reysini yerinə yetirən “Embraer 190” təyyarəsi vurulub və ekipaj Qazaxıstan istiqamətinə yön alaraq Aktau şəhəri yaxınlığında qəza eniş edib. Göyortədə 62 sərnişin, 5 ekipaj üzvü olmaqla, ümumilikdə, 67 nəfər olub. Onlardan 32 nəfərin sağ qaldığı müəyyən edilib.

Əlbəttə təyyarənin Rusiya səmasında qəsdən vurulduğu ehtimal edilmir. Ancaq qonşu dövlətin rəsmilərinin davranışları müəmmaldır və suallar yaradır. Rusiya tərəfi əvvəlcə təyyarənin qus sürüşü ilə toqquşması versiyasını gündəmə gətirdi. Sosial şəbəkələrdə yayılan görüntülər, sağ qalan sərnişinlərin ifadələri bu versiyanın həqiqətə uyğun olmadığını təsdiqlədi. Belə olarsa Azərbaycan təyyarəsinin guya Ukrayna dronlarının hədəfinə çevrildiyi bildirildi. Bu da inandırıcı deyildi. Mülki təyyarənin dronların hücumuna məruz qalması təkcəzib olundu.

Sonradan təyyarənin qara qutusu oxundu, əsl həqiqət aşkarlandı. Məlum oldu ki, təyyarə Rusiya qüvvələri tərəfindən vurulub. Bununla belə, Rusiyanın rəsmi dairələrinin davranışları adekvat deyil. Beynəlxalq konvensiyalara görə, “Azərbaycan Hava Yolları”na məxsus təyyarənin Rusiya səmasında “səhvən vurulması” bu ölkə üçün bir sıra məsuliyyət yaradır. Mülki təyyarəyə qarşı hərbi güc tətbiq olunması 1944-cü il tarixli Çikaqo Konvensiyasına tam ziddir. Həmin konvensiyaya görə, heç bir dövlət mülki hava gəmisinə qarşı silahlı müdaxilə edə bilməz. Konvensiyanın 25-ci maddəsinə əsasən, təcili vəziyyətdə olan mülki təyyarələrə yardım göstərilməsi beynəlxalq öhdəlikdir. Qrozni və Mahaçqala hava limanlarına enişin rədd edilməsi, nəticədə Aktauya məcburi eniş və 38 nəfərin ölümü bu maddənin pozulduğunu göstərir.

Rusiya tərəfi təminatlar ödəməlidir. Varşava və Monreal konvensiyaları sərnişinin ölümü və ya xəsarət alması hallarında

rında maliyyə məsuliyyətini müəyyən edir. Monreal Konvensiyasını 140 dövlət, o cümlədən Azərbaycan və Rusiya ratifikasiya edib. Monreal Konvensiyası inflyasiyadan asılı olaraq zərərin məbləğini indeksləşdirməyə imkan verir. Sənədə əsasən, hazırda ölüm halında təxminən 190 min dollar, yaralanma və xəsarət olarsa, 167 min dollar məbləğində kompensasiya ödənilir. Təminat ödənilərkən daxili və beynəlxalq uçuşlar arasında fərq nəzərə alınır. Məsələn, Rusiyada daxili uçuşlar zamanı bir sərnişinin ölümü halında təxminən 2 milyon rubl məbləğində kompensasiya müəyyən edilib.

Eyni zamanda, “Azərbaycan Hava Yolları”na məxsus “Embraer E190” təyyarəsinin qiyməti vəziyyətdən, uçuş saatlarının sayından, texniki xüsusiyyətlərindən asılı olaraq 15 milyon dollardan 45 milyon dollara qədər ola bilər. İndiyədək Rusiya təyyarədə ölənlərin ailələrinə, yaralılarına təminatlar ayırmayıb, həmçinin təyyarənin dəyərini ödəməyə tələsmir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev III Şuşa Qlobal Media Forumunda sualları cavablandırarkən Azərbaycanın haqlı narazılığına bir daha diqqət çəkərək vurğulayıb: “Təyyarəmizə qarşı iki dəfə hücum olub. Təsəvvür edin ki, Ukrayna dronu gəlir, Azərbaycan təyyarəsini hədəf alır, sonra qayıdır gedir və ikinci dəfə yenə bizim təyyarə ilə toqquşur. Yəni, bu uşaq bağçası səviyyəsində hekayədir, biz birlik nə baş verib. Bundan başqa, Rusiya hava məkanı bağlanmışdır. Hava məkanı bizim təyyarəmiz vurulduqdan bir neçə dəqiqə sonra bağlanmışdır və bu da məsuliyyətdir. Həmin o şəxslər “xalqa əməliyyatı”nı vaxtından gec elan ediblər. Bu, gün qədər aydındır. Ancaq yeddi aydır ki, (səkkiz aydır - red.) biz cavab ala bilmirik. Bizim Baş prokurorumuz müntəzəm olaraq Rusiyanın Təhqiqat Komissiyasına məktub ünvanlayır və cavab o olur ki, təhqiqat davam edir. Biz gözləyirik ki, görək bu təhqiqat nə zaman bitir. Ancaq mən hesab edirəm ki, bu, məsuliyyətsiz davranmaqdır. Bu o demək deyil ki, biz bunu unudacağıq. Xeyr, biz bunu unuda bilmərik. Biz artıq Rusiya tərəfini məlumatlandırmışıq ki, beynəlxalq ədliyyə sistemində müraciət edəcəyik. Biz müəyyən bir qovluq hazırlayıyıq. Bilirik ki, buna vaxt lazımdır. On il lazım oldu ki, Malayziya hava yollarına məxsus “Boeing”lə bağlı təhqiqat başa çatdı. Ancaq biz bu ədalətə nail olacağıq. Biz bunu əldə edəcəyik. Təəssüf ki, bugünkü vəziyyət ikitərəfli münasibətlərimiz baxımından heç də məqbul deyil”.

liyetsiz davranmaqdır. Bu o demək deyil ki, biz bunu unudacağıq. Xeyr, biz bunu unuda bilmərik. Biz artıq Rusiya tərəfini məlumatlandırmışıq ki, beynəlxalq ədliyyə sistemində müraciət edəcəyik. Biz müəyyən bir qovluq hazırlayıyıq. Bilirik ki, buna vaxt lazımdır. On il lazım oldu ki, Malayziya hava yollarına məxsus “Boeing”lə bağlı təhqiqat başa çatdı. Ancaq biz bu ədalətə nail olacağıq. Biz bunu əldə edəcəyik. Təəssüf ki, bugünkü vəziyyət ikitərəfli münasibətlərimiz baxımından heç də məqbul deyil”.

Azərbaycanlılara qarşı artan repressiyalar, Ukraynada ölkəmizə məxsus enerji infrastrukturunun dağıdılması...

Son vaxtlarda Rusiyanın ayrı-ayrı yaşayış məntəqələrində, o cümlədən də Yekaterinburq və digər şəhərlərində azərbaycanlılara qarşı qərəzli, insan hüquqlarına zidd repressiyalara start verilib. Azərbaycanlı iş adamlarının ofisləri, ticarət obyektləri heç bir izahat verilmədən bağlanır, onlar hüquq-mühafizə orqanlarının əməkdaşları tərəfindən təhqirlərə məruz qalırlar, həbsə alınırlar, hətta bir neçə soydaşımız həyatını itirib. Paralel şəkildə, Rusiya mətbuatı respublikamızla bağlı yalanlar tirajlayır. Qaralama kampaniyası hətta bir sıra ictimai dairələri də əhatə edib. Təəssüf doğuran haldır ki, ayrı-ayrı deputatlar və digər tanınmış similər də bədnam xora qoşulublar. Bu xorda Konstantin Zatulın kimilərinin səsi daha ucadan eşidilir. Onlar Azərbaycanı hansısa xəyanətdə ittiham edirlər. Məgər belə yanaşmalar Rusiya Dumasının imicinə uyğundur? Rusiya onilliklər ərzində Minsk qrupunun həmsədr dövlətlərindən biri olub. Fəaliyyətin nəticəsi sıfırdır. Eyni zamanda,

postmüharibə mərhələsində Azərbaycan sülhəratma prosesində Moskvanın vasitəçiliyinə etiraz etməyib. Nəticə yenə də sıfırdır. Belə olan halda Azərbaycan sülhü qazanmaq üçün daha nə qədər gözləməli idi?

Bu günlərdə Rusiya Dövlət Dumasının deputatı Andrey Qurulev Azərbaycan mallarının Rusiya

ya idxalının qadağan edilmə biləcəyini gündəmə gətirib. O bildirib ki, əgər Rusiyada Azərbaycan malları olmayacaqs, biz bundan heç nə itirməyəcəyik, amma onlar üçün vəziyyət ciddi dəyişəcək. Belə deyil, cənab Qurulev. Dəyənin iki başı var. 2024-cü ildə Rusiya ilə Azərbaycan arasında ticarət dövriyyəsi 4 milyard 799 milyon dollar olub. Azərbaycanın Rusiya ixracı ölkəmizin ümumi ixracatının cəmi 4.4 faizini təşkil edir. Bu o deməkdir ki, Azərbaycanın 26 milyard 338 milyon dollarlıq ixracatının 95 faizindən çox hissəsi Rusiyadan kənar ölkələrə yönəlib. Yeni bazarların axtarışı da gündəmədir. Beləliklə, pissekarinin iş düşəcəyi təqdirdə respublikamızın itkilərinin həcmi böyük olmayacaq. Daha çox itirən isə Rusiya biznesi və bu ölkənin keyfiyyətli məhsullarımızı gözləyən sırası vətəndaşları olacaq.

Eyni zamanda, Rusiya ordusunun Azərbaycanın Ukraynadakı enerji infrastrukturunu hədəfə alması çox şeydən xəbər verir. Bu, ölkəmizə qarşı qərəzçiliyin, münasibətləri korlamaq niyyətinin açıq-aydın təsdiqidir. Azərbaycan lap əvvəldən beynəlxalq hüquq məntəqindən çıxış etməklə Ukraynanın ərazi bütövlüyünü dəstəklədiyini bildirib və indi də bu məntəqəyə sadiqdir. Müharibə başlayandan bəri respublikamız bir neçə dəfə Ukraynaya humanitar yardım göstərib. Lakin bütün bunlar Rusiyanın Azərbaycana qışqanc yaşamasına əsas verə bilməz.

MÜBARİZ

19-cu sanksiya paketində nələr olacaq?

Dondurulmuş aktivlər və ya onlardan gələn gəlir Ukraynaya dəstək üçün istifadə edilir

Avropa İttifaqı Rusiyaya qarşı yeni sanksiya paketi tətbiq etməyə hazırlaşır. Belə ki, “Reuters”-in məlumatına görə, Avropa Komissiyası

sının vitse-prezidenti Kaya Kallas Rusiyaya qarşı 19-cu sanksiya paketinin işə salındığını bildirib. Kallas Moskvağa qarşı ardıcıl addımlar

atmağa çağırır və qeyd edib ki, ilk növbədə atəşi dayandırmaq və etibarlı monitoring sistemini təmin etmək və ciddi təhlükəsizlik zəma-

nətləri lazımdır. “Rusiya qeyd-sərtsiz atəşkəsə razı olmadığına görə, biz heç bir güzəştə müzakirə etməyəcəyik”, - deyə Kallas vurğula-

yıb. Xatırladaq ki, bundan əvvəl Avropa İttifaqı Rusiyaya qarşı 17-ci və 18-ci sanksiya paketlərini qəbul edib.

Məxfi saxlanılır

Aİ-nin xarici siyasət üzrə rəsmi nümayəndəsi Anita Hipper jurnalistlərə açıqlamasında qeyd edib ki, Aİ-nin növbəti sanksiya paketi ətrafında bütün danışıqlar məxfidir. Onun sözlərinə görə, Aİ Rusiyaya qarşı sanksiyaları daha da sərtləndirmək niyyətindədir. “Biz bu istiqamətdə işin başladığını yalnız təsdiq edə bilərik, bu mərhələdə heç bir təfərrüatı açıqlaya bilmərik. Lakin əsas element odur ki, Rusiyaya təzyiqimiz işləyir. Məhz buna görə onlar bizim sanksiyalardan qurtulmaq istəyirlər”,

- deyə Hipper vurğulayıb. Rusiyanın dondurulmuş aktivləri ətrafında müzakirələrin planlaşdırılması və onların Rusiya ilə danışıqlarda element kimi istifadə edilməsi mümkünlüyü barədə suala cavab verən Aİ-nin rəsmi nümayəndəsi Arianna Podesta bu məsələ ilə bağlı spekulasiya etməyəcəyini deyib: “Bu, bizim bu mərhələdə spekulasiya edə biləcəyimiz məsələ deyil. Əlbəttə ki, dondurulmuş aktivlər və ya onlardan gələn gözlənilməz gəlir komissiya tərəfindən Ukraynaya dəstək üçün istifadə edilir”, - deyə A.Podesta bildirib.

dan xeyli miqdarda xam neft və neft məhsulları idxal edir. Rusiya digər məhsullarla da Çin və Hindistan bazarlarına çıxarır. Eyni zamanda, Moskva müharibə iqtisadiyyatı və bu istiqamətdə yatırılan maliyyə vəsaitləri ilə ona qarşı tətbiq edilən sanksiyaları tam

Sanksiyalar təsirlidir

Məsələ ilə bağlı Beynəlxalq Münasibətlər və Diplomatiya Araşdırma Mərkəzinin rəhbəri Samir Hümətov “Yeni Azərbaycan” qəzetinə şərhində qeyd edib ki, Qərbin sanksiyaları Rusiya iqtisadiyyatına öz təsirini göstərə bilər. “Bu vaxta qədər qəbul edilən sanksiyalar Rusiyaya təsir göstərə bilər. Həmin sanksiyaların nəticəsidir ki, Rusiya Avropa banklarından maliyyə vəsaitlərini geri ala bil-

mir, Rusiyanın Avropa ilə enerji və ticarət sahəsində əməkdaşlığı minimuma enib. Belə demək mümkünsə, Rusiya dünyadan təcrid olunub. Avropa İttifaqı ABŞ ilə birlikdə Rusiyanı təcrid etmək siyasətini yürüdür. Avropa İttifaqının 17-ci və 18-ci sanksiya paketləri, o cümlədən hazırda üzərində işlənən 19-cu sanksiya paketi belə Rusiya iqtisadiyyatına çox ciddi təsir göstərəcək. Düzdür, Rusiya tam çökəcək, amma ağır nəticələrlə qarşılaşacaq,” - deyə S.Hümətov əlavə edib ki, Rusiyanı cəzalandırmaq siyasətində əsasən ABŞ həlledici rol oynayır.

“Ən güclü və effektiv təsir rıçaqları ABŞ-nin əlindədir. Əgər Tramp administrasiyası Moskvağa qarşı yeni sanksiyalar tətbiq edərsə, bu, Rusiya iqtisadiyyatını daha da sarsıdacaq. Aİ-nin sanksiya paketləri də təsir effektlərinə malikdir, amma bu məsələdə hələ ki, ABŞ-a çatma bilmir”. Ekspert hesab edir ki, Rusiya Qərbin ağır sanksiyaları qarşısında sona qədər tab gətirə bilməyəcək. “Rusiyanın neft və qaz sektoruna, habelə ağır və yüngül sənayesinə güclü təsir imkanlarına malik olan sanksiyalar tətbiq olunub. Moskva sanksiyalardan müvəqqəti yayınmaq üçün ölkə daxilində müəyyən sort tədbirlər görməyə çalışacaq. Amma bu, heç bir effekt verməyəcək”.

Ekspertin sözlərinə görə, Aİ-nin sanksiyaları orta və uzun müddətli dövr ərzində öz təsirini göstərəcək. “Artıq Rusiya iqtisadiyyatında ciddi

Müharibə iqtisadiyyatı da davamlı şəkildə müsbət təsirini göstərə bilməyəcək. Orta və uzun müddətli dövr ərzində Rusiya iqtisadiyyatının dərin böhranla üzləşməsinə, xüsusilə də ölkəyə bir çox istiqamətlərdən gələn gəlir imkanlarının azalmasına, müharibəni maliyyələşdirən mənbələrin sıradan çıxmasına, ölkənin şirkətlərinin məhsuldarlığının aşağı düşməsinə,

Sanksiya paketinə bu tədbirlər daxil edilə bilər

madı. Bunun səbəblərindən biri proqnozların düzgün aparılmaması idi. Digər səbəb gəlinə, Rusiya öz xam neftini və neft məhsullarını satmaq üçün alternativ bazara - Hindistan, Çin və Braziliyaya üz tutdu. Bu gün Çin və Hindistan Rusiya-

olmasa da, qismən neytrallaşdırıla bilər. Hazırda Aİ-də Rusiyaya qarşı 19-cu sanksiya paketi ətrafında müzakirələr aparılır. Aİ-nin 19-cu sanksiya paketinin meyarları iqtisadiyyatda açıqlanmasa da, yəqin ki, bu paketdə Rusiyanın enerji bazar-

larına, rəqəmsal texnologiyalara və müasir avadanlıqlara çıxış imkanlarının məhdudlaşdırılması, Rusiya ilə gizli əməkdaşlıq edən Avropa şirkətlərinə qarşı sort tədbirlərin görülməsi, o cümlədən bir çox rus şirkətlərinin sanksiya siyasəsinə əlavə edilməsi ilə bağlı məsələlər öz əksini tapacaq.” - deyə R.Həsənov vurğulayıb.

Sanksiyalar təsirini nə vaxt göstərəcək?

di narahatlıqlar müşahidə olunmağa başlanılıb. Rubl getdiqə öz dəyərini itirir və ölkədə işsizlik artır. Bu gün əmək qabiliyyətli insanların müharibədə şikəst olması və ya həyatını itirməsi ölkədə işçi qüvvəsini azaldır.

büdcə kəsirinin böyüməsinə və sosial-iqtisadi vəziyyətin ağırlaşmasına diqqət olacağıq.” - deyə R.Həsənov bildirib.

Yunis ABDULLAYEV

Sənaye zonalarında xarici investorların sayı artır

Son 10 ildə sənaye zonalarında 15,4 milyard manatdan çox məhsul istehsal olunub

İqtisadiyyat Nazirliyi yanında İqtisadi Zonaların İnkişafı Agentliyinin idarəçiliyində olan sənaye zonalarında indiyədək 15-dən çox xarici kapitallı şirkət rezident kimi qeydiyyatdan keçib. Sənaye zonalarında İsveçrə, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri, Tailand, Çin, Pakistan, Türkiyə, Bol-

qarıstan, Litva, Özbəkistan, Rusiya, İran və digər ölkələrdən olan şirkətlər müxtəlif sahələr üzrə istehsal fəaliyyəti ilə məşğuldur. Onların fəaliyyət istiqamətləri arasında tikinti kimyəvi vasitələri, keramik plitələr, mühərrik və sənaye yağlarının təkrar emalı və baza yağlarının is-

tehsalı, kalium sulfat gübrəsi, elektrik avtomatları və saygacıları, dəri məmulatları, mətbəx avadanlıqları (tava və qazan), bioloji aktiv qida əlavələri və dərman vasitələri, avtomobil hissələri və nəqliyyat vasitələri kimi sahələr yer alır. İqtisadi Zonaların İnkişafı Agentliyi-

nin məlumatına görə, 2025-ci ilin yanvar-iyul aylarında sənaye zonalarında 4 yeni xarici kapitallı şirkət rezident kimi qeydə alınıb. Bu şirkətlər Çin, Özbəkistan və Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri mənşəlidir. Onlar tərəfindən təqdim edilən layihələrin ümumi dəyəri 200 milyon

manatdan çoxdur. Yeni layihələr çərçivəsində tekstil klasterinin yaradılması, lift və transformator istehsalı, eləcə də elektrik avtobuslarının istehsalı nəzərdə tutulur. Bu layihələr nəticəsində təxminən 3000 yeni iş yerinin yaradılması planlaşdırılır.

Qeyri-neft sənayesi məhsullarının ixracı kəskin yüksəlib

Ölkəmizdə sənayenin yeni modellərindən biri olan sənaye zonaları dayanıqlı iqtisadi artım və sənayenin inkişafında mühüm rol oynayır. Sənaye zonalarına daxil olan sənaye parkları və məhəllələri, eləcə də aqroparklar kimi səmərəli mexanizmlər ixracəyönümlü məhsulların istehsalının genişləndirilməsinə, innovativ və rəqəbatqabiliyyətli sənayenin inkişafına, istehsal sahəsində iş yerlərinin artırılmasına yeni imkanlar açır. Ölkəmizdə 9 sənaye parkı - Sumqayıt Kimya, Balaxanı, Qaradağ, Pirallahı, Hacıqabul, Mingəçevir, Naxçıvan, Ağdam və "Araz Vadisi İqtisadi Zonası" sənaye parkları, 4 sənaye məhəlləsi - Neftçala, Masallı, Sabirabad və Şərur sənaye məhəllələri, həmçinin qeydiyyatdan alınmış 24 aqropark mövcuddur.

Sənaye parklarında sahibkarlığın inkişafına əlverişli şərait yaradılıb və rezidentlər üçün stimullaşdırıcı mexanizmlər tətbiq olunur. Sənaye parklarının rezidentləri dövlət vəsaiti hesabına hazır infrastruktur - qaz, işıq, su, kanalizasiya, fiber-optik, daxili avtomobil və dəmir yolları xətləri ilə təmin edirlər. Rezidentlər qeydiyyatdan alındıqları tarixdən etibarən 10 il müddətinə əmlak, torpaq, gəlir vergilərindən, həmçinin istehsal məqsədilə texnikanın, texnoloji avadanlıqların və qurğuların idxalı zamanı ƏDV-dən və gömrük rüsumlarından azad olunurlar.

İqtisadi Zonaların İnkişafı Agentliyinin idarəçiliyində olan sənaye parklarında tətbiq edilmiş idxal ƏDV-si və gömrük güzəştləri nəticəsində rezidentlər indiyədək 505 milyon manatdan çox, 2024-cü il ərzində isə 44 milyon manatdan artıq vəsaitə qənaət edib. Bundan başqa, işğaldan azad olunmuş ərazilərdəki sənaye parklarında əlavə - kommunal xidmətlər üzrə, məcburi dövlət sosial sığorta haqqının subsidiyalasdırılması, kreditlərin dövlət zəmanəti ilə təmin edilməsi və kredit faizlərinin subsidiyalasdırılması, həmçinin müəyyən edilmiş bir sıra iqtisadi fəaliyyət sahələri üzrə xammal və materialların idxalının əlavə dəyər vergisi və gömrük rüsumundan azad olunması ilə bağlı güzəştlər tətbiq edilir.

Sənaye zonalarına indiyədək yatırılan ümumi investisiyanın həcmi 6,9 milyard manat təşkil edib. Hazırda bu zonalarda 84 müəssisə fəaliyyətə başlayıb və 11000-ə yaxın yeni iş yeri yaradılıb. Son 10 ildə sənaye zonalarında istehsal olunan 15,4 milyard manatlıq məhsul

satışı həyata keçirilib, bunun da 4,9 milyard manatlıq hissəsi ixrac edilib. 2024-cü ildə sənaye zonalarında 3,3 milyard manatlıq məhsul satışı həyata keçirilib ki, bunun da 1,07 milyard manatlıq hissəsi ixracın payına düşür. Sənaye zonalarında istehsal edilən məhsullar dünyanın 70-

dən çox ölkəsinə ixrac edilir.

2024-cü ildə sənaye zonalarının qeyri-neft sənayesi məhsulları istehsalında xüsusi çəkisi 17,6 faiz, qeyri-neft sənayesi məhsullarının ixracında isə 26 faiz təşkil edib.

Azad ərazilər sənaye istehsalına töhfə verir

İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə yeni yaradılan sənaye müəssisələrinin fəaliyyətə başlaması da sənaye intibahında öz əhəmiyyətini artırır. Son 2-3 il ərzində burada fəaliyyətə başlayan sənaye müəssisələrinin sayı hazırda 150-ə çatıb ki, bu da olduqca mühüm

göstərici hesab edilə bilər. Sənaye müəssisələrinin 80 faizi Qarabağ iqtisadi rayonunun, 20 faizi isə Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonunun payına düşür. Azad edilmiş ərazilərdə sənaye fəaliyyəti ilə məşğul olmaq üçün qeydə alınmış fərdi sahibkarların sayı da artmaqdadır.

Azad ərazilərdə fəaliyyət göstərən sənaye sektorunda istehsal və emalın həcmində də əhəmiyyətli artımlar baş verib. 2024-cü ildə bu ərazilərdə istehsal olunmuş sənaye məh-

sulunun dəyəri təxminən 320 milyon manat təşkil edib. Ümumilikdə, bu bölgədə son bir il ərzində bütün sənaye məhsulları üzrə istehsalın həcmi 45-50 faiz arasında böyüyüb. Ən çox sənaye məhsulu Ağdamda istehsal edilir.

Bu ərazilərdə yaradılan sənaye parkları isə sənaye istehsalının onurğa sütununu təşkil edir. Ağdam və "Araz Vadisi İqtisadi Zonası" sənaye parklarında sahibkarlıq fəaliyyətinin inkişafı üçün əlverişli investisiya mühiti formalaşdırılıb. Hazırda Ağdam və "Araz Vadisi İqtisadi Zonası" sənaye parklarında ümumilikdə investisiya kapitalı 330 milyon manatdan çox olan 39 sahibkarlıq subyektinə rezidentlik, 8 sahibkara isə qeyri-rezidentlik statusu verilib. Sahibkarlıq subyektləri tərəfindən sənaye parklarında 2900-dək daimi iş yerinin yaradılması nəzərdə tutulur. Həmin parkların hər biri yerləşdiyi ərazinin coğrafi və iqtisadi spesifikasiyasına, sənaye xüsusiyyətlərinə uyğun olaraq müxtəlif adda sənaye məhsulları istehsal etməklə ölkəmizin sənaye iqlimini zənginləşdirib. İndiyədək rezidentlər tərəfindən sənaye parklarına 89 milyon manatdan çox investisiya yatırılıb, 350-dən artıq daimi iş yeri yaradılıb.

E.CƏFƏRLİ

Kim daha çox zərər görə bilər?

Rusiyanın ticari sanksiya təhdidləri Azərbaycan üçün risklər yaratmır

Rusiya Dövlət Dumasının deputatı Andrey Qurulev bir neçə gün əvvəl Azərbaycan mallarının ölkəyə idxalının qadağan edilib biləcəyinə dair bəyanatla çıxış edib. Bildirib ki, Rusiya ticari

qadağalarla və ya proteksionist addımlarla Azərbaycandan gələn malları gömrük qapılarında dondura bilər. Qurulevin bu fikirləri sözsüz ki, rəsmi dövlət mövqeyi hesab oluna bilməz və

iki dövlət arasında ticarət mübadiləsinin dayandırılması barədə konkret qərar və ya təklif yoxdur. Ancaq bununla belə, rusiyalı deputatın bu şovinist düşüncəsi normal qonşuluq münasibətlə-

rinə və ticari əməkdaşlığa zərər verə biləcək tendensiya kimi xarakterizə olunmalıdır və Rusiyanın hansısa gömrük strukturu əməkdaşında sərhədkeçid məntəqələrində Azərbaycan malla-

rının ixracının süni olaraq yubadılmasına rəvac verərdi.

Bütün bunlara rəğmən, Qurulevin bu "təklifi" gerçəyə çevriləcəyi halda zərərlərin daha çox öz ölkəsinə səmərələnəcəyini də istisna etmək olmaz. Onun "Rusiyada Azərbaycan malları olmayacağı, biz bundan heç nə itirməyəcəyik, amma onlar üçün vəziyyət ciddi dəyişəcək" kimi fikirləri, əslində, əks istiqamətdə daha çox hiss oluna bilər.

Qeyd edək ki, bu məsələyə Milli Məclisin deputatı Vüqar Bayramov ilk olaraq münasibət bildirərək vurğulayıb ki, Rusiya ilə Azərbaycan arasında ticari mübadilələrin pozulmasından uduzan tərəf Rusiya olacaq. Deputatın açıqlamasına görə 2024-cü ildə Rusiya-Azərbaycan arasında ticarət dövriyyəsi 4 milyard 799 milyon dollar olub. Azərbaycan Rusiyadan 3 milyard 621 milyon dollarlıq mal idxal edib. Rusiyaya isə 1 milyard 178 milyon dollar mal göndərmişik. Bu isə o deməkdir ki, xarici ticarətdə Azərbaycanın Rusiya ilə 2 milyard 443 milyon dollarlıq mənfəəti var. Yəni Rusiya Azərbaycan ilə ticarətdən yalnız ötən il 2 milyard 443 milyon dollar qazanc əldə edib. Deməli, qarşılıqlı ticarətdə istənilən qadağalar Azərbaycandan Rusiyaya daxil olan valyutanın həcmi azaldacaq. Bu isə o deməkdir ki, bundan daha çox rusiyalı iş adamları ziyan görəəcəklər.

Azərbaycanın Rusiyaya ixracı ölkəmizin ümumi ixracatının cəmi 4,4 faizini təşkil edir. Bu isə o deməkdir ki, 26 milyard 338 milyon dollarlıq ixracatımızın 95 faizindən çoxu

Azərbaycanın qarşısında duran müasir iqtisadi çağırışlardan biri ixracəyönümlü iqtisadiyyata keçidin təmin olunması, MDB-dən başqa, digər region ölkələri ilə əlverişli ticarət sazişlərinə əsaslanan aşağı tə-

Statistika nə deyir?

Rusiyadan kənar ölkələrə yönəlib. Yəni reallıq heç də rusiyalı deputatın qeyd etdiyi kimi deyil.

Onu da əlavə edək ki, mövcud tendensiya, yəni ticarət balansında Rusiyanın daha çox qazanc əldə etməsi 2025-ci ilin birinci yarısında da müşahidə olunub. Cari ilin ilk altı ayında Azərbaycan və Rusiya arasında əmtəə mübadiləsinin həcmi 2,5 milyard dollar olub. Onun 590 milyon dolları Azərbaycanın ixracı, 1,9 milyard dolları isə idxalın payına düşür. Yəni cəmi əmtəə dövriyyəsinin dördüdə biri Azərbaycanın payına düşür, qalan üç misli və ya 75 faizi Rusiyanın payına qalır. Bu, ona dələldir ki, cəmi ticarət portfelində malın 25 faizlik gəlir əmsalı bizimdir, qalan 75 faizi Rusiyanın.

Rusiyaya ixrac azalır, Türkiyə və Avropa regionuna artır

Rəqəmlər bir daha təsdiqləyir ki, ticari əməkdaşlıqlarda qazanc edən tərəf Rusiyadır. Ona görə də, Rusiyanın Azərbaycandan gələn idxalı qadağan edəcəyi halda itirən bu ölkə olacaq.

Sual oluna bilər ki, bu tendensiya Azərbaycan ixrac potensialının azalmasına və ya ixracının məhdudlaşmasına səbəb ola bilərmi?

2024-cü ildə Azərbaycanın cəmi ixracının həcmi 26,5 milyard dollar olub. Onun 1,7 milyard dolları Rusiyaya ixrac olunub. Bu, ümumi ixrac portfelində 6 faiz deməkdir. 2025-ci ilin yanvar-iyun aylarında isə ixracımız 12,9 milyard dollar təşkil edib. İxracın 590 milyon dolları Rusiyanın payına düşür. Bu, cəmi ixracın 4,4 faizidir. Yəni, Azərbaycanın ix-

racı diversifikasiya etməsi sayəsində son bir ildə Rusiyaya ixrac 2 faizə yaxın azalıb və Azərbaycan həmin malları digər qeyri-əmələvi bazarlara yönəltməklə ixracdakı itkini tam kompensasiya edib.

Bir məqamı da nəzərə almaq lazımdır ki, Azərbaycanın Rusiyaya ixracı əsas etibarilə qeyri-neft məhsullarıdır və qeyri-neft ixracının böyük bir qismi kənd təsərrüfatı məhsullarıdır. Rusiya həmin məhsulların satışı üçün əsas ticarət qapısı olsa da, son illərdə milli ixracın şaxələndirilməsi, yeni bazarlar və ixrac evlərinin yaradılması digər ölkələrdə aqrar malların satışının da artmasına səbəb olmaqdadır. Ələlxüsus da Türkiyə və Avropa bazarlarında aqrar-sənaye məhsullarının ixracında dinamikanın yüksəlməsi

müşayiət olunmaqdadır.

Məsələn, 2025-ci ilin yanvar-iyun aylarında Azərbaycanın qeyri-neft sektoru üzrə ixracı 1,8 milyard dollar təşkil edib. Qeyri-neft ixracının 30 faizi Rusiyanın payına düşüb. Belə ki, ilk altı ayda Rusiya Federasiyasına 586 milyon dollar, Türkiyəyə 287 milyon dollar, Gürcüstana 154,8 milyon dollar, İsveçrəyə 151,5 milyon dollar, Ukraynaya isə 95,8 milyon dollar dəyərində qeyri-neft məhsulları ixrac olunub. Digər ixrac malları Avropa, Asiya və digər ölkələrin bazar payında yer alır. Bu statistika da təsdiqləyir ki, Rusiyanın kənd təsərrüfatı və qeyri-neft mallarında əvvəlki yüksək payı ilbəlil azalır. Bir neçə il əvvəl həmin məhsulların cəmi ixracında Rusiyanın payı 50-60 faizə bərabər idisə, hazırda bu rəqəm 2 dəfə azalaraq 30 faizə düşüb. Türkiyənin payı isə əvvəllər 10 faiz idisə, hazırda 15-17 faizə yüksəlib.

baycan arasında iqtisadi əlaqələrin inkişafında yeni mərhələnin başlanması bu region ölkələrində də ixrac xəritəsinin coğrafiyasını genişləndirib və yeni Ticarət Evlərinin yaradılması işlərini sürətləndirib. Eyni zamanda, potensial ixrac bazarları ölkələrində logistika mərkəzlərinin yaradılması və Ticarət Evləri ilə fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi istiqamətində görülən işlər də yeni ixrac bazarlarının təşkilində mühüm rol oynamaqdadır.

Həmçinin, son illərdə Azərbaycan və İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı (ECO) ölkələri arasında aqrar sahədə səmərəli əməkdaşlıq artır. Yeni təşəbbüslərə əsasən, kənd təsərrüfatı və qida məhsullarının ticarət dövriyyəsinin artırılması, aqrar sahədə məhsuldarlığın daha da artırılması, torpaq və su resurslarından səmərəli istifadə ilə bağlı birgə addımlar atılır.

Beləliklə, ixracın şaxələndirilməsi sayəsində Azərbaycanın qeyri-neft məhsullarının yeni bazarları formalaşacaq və ixracatçılar üçün daha əlverişli ticari imkanlar formalaşacaq.

ELBRUS CƏFƏRLİ

İxracın yeni ünvanları - Asiya, Avropa, Yaxın Şərq və Kərfəz regionu

rifli mühitdə səmərəli gömrük prosedurlarının tətbiqi nəticəsində mövqeyinin gücləndirilməsidir. Bu məqsədlə ölkəmizin şaxələndirilmiş nəqliyyat-logistika imkanlarından və informasiya-kommunikasiya texnologiyalarından səmərəli istifadə etməklə ixrac potensialının daha da yüksəldilməsi, transsərhəd ticarətin, o cümlədən elektron ticarətin əhatə dairəsinin genişləndirilməsi nəzərdə tutulur.

Azərbaycanın ixrac strategiyasının əsas konsepti qeyri-neft məhsullarının, o cümlədən aqrar və aqrar-sənaye mallarının önəməli bazarlardan digər coğrafiyalara istiqamətləndirmək, Asiya, Avropa, Yaxın Şərq və Kərfəz regionuna yönəlt-

məkdir. Azərbaycanın ixrac siyasətinin müasir platformalarından biri kimi "Azexport" portalı son illərdə bu şaxələndirmə fəaliyyətində ön planda yer alır. Malların vahid elektron məlumat bazası rolunu oynayan portal Azərbaycanda istehsal olunan rəqəbatqabiliyyətli və ixracəyönümlü məhsulların xarici bazarlarda təşviqinə dəstək verir. "Azexport" portalının global rəqəmsal ticarət platformalarına integrasiyası əməliyyat bazarlardan fərqli yeni bazarlara çıxış imkanlarına da əlverişli mühiti təmin edir. Nəticədə portal "Made in Azerbaijan" məhsullarının ixrac istiqamətlərinin genişləndirilməsinə də böyük rol oynayan resursa çevrilib.

İxracatçılar üçün asan qapı - Ticarət Evləri

Azərbaycanda qeyri-neft ixracının artmasında Ticarət Evlərinin də mühüm əhəmiyyəti var. Azərbaycan məhsullarının xarici bazarlara çıxarılması, satışının təşkili və əlaqələndirilməsində Ticarət Evlərinin imkanları kifayət qədər böyükdür. "Made in Azerbaijan" brendi altında qeyri-neft məhsullarının ixracının artırılması məqsədilə xaricdə Ticarət Evləri 2017-ci ildən yaradılmışdır. Azərbaycan ötən illərdə Rusiya, Belarus, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri, Qətər, Ukrayna, Polşa, Latviya, Çin, Qazaxıstanda Azərbaycanın Ticarət Evləri fəaliyyət göstərir.

Ticarət Evləri Azərbaycan məhsullarının təkcə satışı və tanıtılması üçün

əhəmiyyət daşıyır, bu cür iqtisadi strukturlar həm də iki ölkə arasında faydalı iqtisadi müzakirələr üçün platforma rolunu oynayır, Azərbaycan ixracatçıların potensial imkanlarını nümayiş etdirir. Son illərdə Azərbaycanla iqtisadi əlaqələri inkişaf etdirən Çində Azərbaycan Ticarət Evlərinin sayının artması da bunu təsdiqləyir. İndiyədək Çinin Çindao, Cancang, Sian, Çendu və Pekin şəhərlərində Azərbaycanın Ticarət Evləri açılıb, eləcə də Şanxay, Harbin, Cinan və Uhan şəhərlərində 4 ticarət bölməsi, Urumçi və Şanxayda isə 3 Şərab Evinin fəaliyyəti təmin edilib.

Eləcə də Kərfəz ölkələri ilə Azər-

Türkiyə-Azərbaycan-Gürcüstan formatı...

Regional əməkdaşlıq ilkin prioritetdir

Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğan M.Kavalaşvili ilə mətbuat konfransında çıxışı zamanı regional əməkdaşlığın xüsusi əhəmiyyətinə toxunub - Türkiyənin dövlət rəhbəri qeyd edib ki, Türkiyə və Gürcüstan regionda və onun hüddullarından kənarda sülh, əməkdaşlıq və inkişafa töhfə vermək üçün birgə səylərini davam etdirəcəklər. Türkiyə liderinin sözlərinə görə, Ankara Tbilisi ilə iqtisadi əməkdaşlığı daha da genişləndirməyi və birgə ticarət dövrüyəsini ildə 5 milyard dollara çatdırmağı hədəfləyir. “Bu gün Gürcüstanda 2 mindən çox türk şirkəti fəaliyyətini davam etdirir. Gürcüstan iqtisadiyyatına ya-

tırılan türk sərmayələrinin həcmi 1,5 milyard dollara yaxınlaşıb. Türkiyəli podratçılar bu günə qədər Gürcüstanda ümumilikdə 5,5 milyard dollar dəyərində 300 layihə həyata keçirib”, - deyərək Ərdoğan bildirib. Eyni zamanda, R.T.Ərdoğan Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun Orta Dəhlizin mühüm bir parçası olduğunu diqqətə çatdırıb - bu dəmir yolunun bütün tərəflərin maraqlarına cavab verdiyini qeyd edib. Ərdoğan Ankaranın Gürcüstanın ərazi bütövlüyü və suverenliyi ilə bağlı mövqeyinin dəyişməz qaldığını, həmçinin Türkiyə, Azərbaycan və Gürcüstanın iştirakı ilə üçtərəfli dialoqu davam etdirilməsinin vacibliyi-

Regional sabitliyə töhfə verən amil

Gürcüstan Prezidenti Mixeil Kavelaşvili avqustun 12-də Türkiyəyə rəsmi səfər edib. Səfər zamanı M.Kavalaşvili ilə Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan arasında nümayəndə heyətlərinin iştirakı ilə geniş tərkibdə görüş keçirilib. Görüşdə Türkiyə ilə Gürcüs-

tan arasında ikitərəfli diplomatik-siyasi və iqtisadi-ticarəti əməkdaşlığın istiqamətləri ilə yanaşı, hərbi-təhlükəsizlik, təhsil və mədəniyyət sahələrində münasibətlərin genişləndirilməsi və regional əməkdaşlığın dərinləşdirilməsi ilə bağlı məsələlər ətrafında müzakirələr

aparılib. Qarşılıqlı müzakirələr aparılarkən hər iki ölkənin prezidenti ikitərəfli tərəfdaşlığın möhkəmləndirilməsinin əhəmiyyətini vurğulayıblar. Görüşdən sonra R.T.Ərdoğan və M.Kavalaşvili birgə mətbuat konfransı keçiriblər.

ni vurğulayıb. “Türkiyə-Azərbaycan-Gürcüstan üçtərəfli formatının mexanizmi regional sülhə və əməkdaşlığa mühüm töhfə verir”, - deyərək Türkiyə lideri yaxın vaxtlarda Türkiyədə üç ölkənin xarici işlər nazirlərinin görüşünün keçiriləcəyini bildirib və əlavə edib ki, bu ilin sonunadək Türkiyə, Azərbaycan və Gürcüstan parlamentlərinin sədrlərinin görüşü planlaşdırılır.

Birgə mətbuat konfransında çıxış edən Gürcüstan Prezidenti Mixeil Kavelaşvili bildirib ki, Gürcüstan Azərbaycan ilə Ermənistan arasında davam edən dialoqa töhfə verməyə hazırdır. Region ölkələri arasında əməkdaşlığın vacibliyini qeyd edən M.Kavalaşvili söyləyib ki, Tbilisi həmişə regionda dinc yaşayış və konstruktiv əməkdaşlıq formulunun tərəfdarı olub. Prezident, həmçinin Gürcüstan -

Gürcüstan sülhə töhfə verməyə hazırdır

Türkiyə - Azərbaycan dialoq formatının əhəmiyyətinə də toxunub: “Regional əməkdaşlığın rolu dünyadakı geosiyasi vəziyyət fonunda artır. Azərbaycan - Gürcüstan - Türkiyə formatı ölkələrin suverenliyinə və ərazi bütövlüyünə qarşılıqlı hörmətə əsaslanan dövlətlər arasında qarşılıqlı fəaliyyətin ən yaxşı nümunəsidir”, - deyərək M.Kavalaşvili Bakı - Tbilisi - Qars dəmir yolunun xüsusi regional potensiala malik olduğunu bildirib. Gürcüstan Prezidenti daha sonra münaqişə zonalarında sülhün yaxınlaşmasında Türkiyə liderinin rolunu yüksək qiymətləndirib. “Mən Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğanın Rusiya ilə Ukrayna arasında sülhə yaxınlaşması söylərinə xüsusi töhfəsini yüksək qiymətləndirirəm”.

Tbilisi hələ də münasib məkandır

Avqustun 8-də Vaşinqtonda ABŞ Prezidenti Donald Trampın vasitəçiliyi ilə “Azərbaycan Respublikası ilə Ermənistan Respublikası arasında sülhün və dövlətlərarası münasibətlərin təsis olunması haqqında Saziş”in imzalanması münasibəti ilə Azərbaycan və Ermənistan təbrik edən dövlətlər arasında Gürcüstan da olub. Qeyd edək ki, Azərbaycan ilə Ermənistan arasında sülh danışıqları prosesinin gətirdiyi bir zamanda Gürcüstan rəhbərliyi dəfələrlə bu danışıqlara ev sahibliyi etməyə hazır olduğunu bəyan edib. Sözsüz ki, Azərbaycan və Ermənistan XİN rəhbərlərinin Tbilisidə müəyyən görüşləri baş tutub. Həm Azərbaycan, həm də Ermənistan Tbilisini danışıqlar üçün münasib məkana hesab edir. Bu baxımdan Azərbaycan-Ermənistan münasibətlərinin gələcək istiqamətləri üzrə bəzi görüşləri Gürcüstanda baş tutması istisna ola bilməz.

Yunis ABDULLAYEV

Mənfəət qazandıran iqtisadi əməkdaşlıq

Türkiyə Gürcüstanın ən önəmli iqtisadi tərəfdaşlardan biridir. Son on ildə Türkiyənin dövlət və özəl şirkətləri Gürcüstanda bir sıra iqtisadi və enerji sektorlarına sərmayələr yatıraraq və bir çox investisiya layihələri həyata keçirib. Rəsmi statistik rəqəmlərə görə, 2024-cü ildə Türkiyə Gürcüstanla 93.2 milyon dəyərində sərmayə yatıraraq, 2023-cü ildə 109.5 milyon, 2022-ci ildə 102.7 milyon, 2021-ci ildə 101.4 milyon dəyərində olub. 2025-ci ilin birinci rübündə isə Türkiyə tərəfindən Gürcüstanla 28.1 milyon sərmayə yatırılıb. Eyni zamanda 2024-cü ildə Türkiyə ilə Gürcüstan arasında ticarət dövriyyəsi 3.23 milyard olub - bu da Gürcüstanın ümumi xarici ticarətinin 13.8 faizini təşkil edir. Ticarət dövriyyəsinin 5 milyard dollara çatdırılması gözlənilir. Hər iki ölkə iqtisadi-ticarəti münasibətləri saxlamamışda maraqlıdır. Xüsusilə, Gürcüstan Türkiyə ilə iqtisadi-ticarəti sahələrdə münasi-

bətləri inkişaf etdirmək üçün səylərini artırır. Azərbaycan da Gürcüstanda önəmli investisiya layihələri həyata keçirir. On beş ildən çoxdur ki, Azərbaycan şirkətləri Gürcüstanda əsasən enerji, nəqliyyat və kommunikasiya, tikinti, istehsalat, mehmanxana və restoran xidmətləri, daşınmaz əmlak, maliyyə və dağ-mədən sektorlarına sərmayə qoyublar. Bu sərmayələr də effektiv göstərməkdədir. Gürcüstan Milli Statistika Xidmətinin məlumatına görə, bu ilin birinci rübündə Azərbaycanın Gürcüstan iqtisadiyyatına birbaşa investisiyaları 25 milyon dolları təşkil edib. Qurumun məlumatında qeyd olunur ki, hesabat dövründə Azərbaycan 13,9 faiz payla Gürcüstan iqtisadiyyatına sərmayə yatıran beşinci investor olub. Həm Türkiyə, həm də Azərbaycan şirkətlərinin Gürcüstanda investisiya layihələri ölkədəki bir çox iqtisadi sektorların inkişafına tökən verib.

Üçtərəfli formatın əhəmiyyəti

Zaman-zaman Türkiyə-Azərbaycan-Gürcüstan formatı çərçivəsində üç ölkənin dövlət rəhbərləri, XİN rəhbərləri, müdafiə nazirləri və digər dövlət rəsmilərinin görüşləri keçirilib. Üçtərəfli format istər üç ölkə arasında üçtərəfli münasibətlərin və regional əməkdaşlığın inkişafı, istərsə regionda sülh, sabitlik və təhlükəsizliyin təmin olunması, istərsə də regional iqtisadi layihələrin həyata keçirilməsi baxımından xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Sözügedən format Türkiyə, Azərbaycan və Gürcüstan arasında diplomatik-siyasi, iqtisadi-ticarəti, nəqliyyat-kommunikasiya, hərbi-təhlükəsizlik və enerji sahələrində üçtərəfli münasibətlərin daha da möhkəmləndirilməsi üçün münasib format hesab olunur - bu, üç ölkə

kəyə siyasi və iqtisadi üstünlüklər qazandırır. Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft, Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz və Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu xətti layihələri Azərbaycan-Türkiyə-Gürcüstan formatının özünü doğrultduğunun əyani nümunələri sayıla bilər. Üçtərəfli format çərçivəsində əməkdaşlıq üçün atılan birgə səylər bu gün özünü göstərməkdədir. Bu günədək bu format çərçivəsində çox böyük işlər görülmüş və üç ölkənin bundan sonra da bu istiqamətdə addımları davam edəcək. Regional təhlükəsizlik, regional iqtisadi inkişaf və regional nəqliyyat-kommunikasiya xətlərinin təminatı istiqamətində birgə əməkdaşlıq Türkiyə-Azərbaycan-Gürcüstan formatı qarşısında ilkin prioritetdir.

Diqqət Ankoricə...

Ukrayna israrlıdır, Rusiya isə hələ susur

Dünyanın diqqəti Alyaskaya yönəlib. CNN-in məlumatına görə, iki liderin görüşü Ankoric şəhərində yerləşən Elmendorf-Richardson birgə hərbi bazasında keçiriləcək. Bu baza ABŞ Hərbi Hava Qüvvələri və Quru Qoşunlarının ortaq istifadəsində olan strateji obyektdir. Burada “F-22 Raptor” qırıcıları, “C-17 Globemaster III” hərbi-nəqliyyat təyyarələri, eləcə də ABŞ ordusunun Arktika bölgəsində fəaliyyət göstərən xüsusi briqadaları yerləşir. Baza Arktika və Sakit okean regionunda hərbi əməliyyatların idarə olunması baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır. Alyaska sammiti tərəflər arasında Ukrayna müharibəsi, təhlükəsizlik məsələləri və regional gərginliklərin müzakirəsi baxımından xüsusi önəm kəsb edir.

ABŞ Prezidenti Donald Trampın Rusiya Prezidenti Vladimir Putinin sabahkı görüşü 2022-ci ildən bəri davam edən Rusiya-Ukrayna müharibəsini bitirəcəkmi? Bəzi Qərb, eləcə də rusiyalı ekspertlər bu görüşdə mühüm nəticə gözləmədiklərini açıqlasalar da, ABŞ Prezidenti görüşün konstruktiv olacağına əminidir. Siyasi texnoloqlar bu qənaətdədirlər ki, Rusiya Ukraynanın işğal etdiyi ərazilər de-fakto öz nəzarətinə saxlamaqla atəşkəsə razı ola bilər. Amma Ukrayna tərəfi bu fikirlərlə razılaşmır. Həm Ukrayna Prezidenti,

həm də bu ölkənin rəsmi şəxsləri Ukraynanın işğal edilmiş torpaqlarını güzəştə getməyəcəyini israr edirlər. Rəsmi Kiyev bunun ölkə Konstitusiyasına zidd olduğunu əsas götürürək, belə halın qəbul olunmadığını vurğulayırlar.

Azərbaycan KİV-ləri Britaniyanın nüfuzlu “The Times” qəzetinə istinadən ABŞ prezidenti Donald Trampın təklif etdiyi “ərazilərin mübadiləsi” konsepsiyasına əsaslanaraq, Rusiya və Ukrayna arasında müharibənin dayandırılması üçün dörd potensial sərhəd variantını təqdim edib.

Birinci variant - Mövcud döyüş xətti üzrə atəşkəs. Bu halda tərəflər hazırkı mövqelərdə qalır, Rusiya Donetsk, Luqansk, Zaporijye və Xerson vilayətlərinin bir hissəsini nəzarətdə saxlayır, Krim isə Kreml tərəfindən işğal olunmuş olaraq qalır.

İkinci variant - Bütün Donbasın (Donetsk və Luqansk vilayətləri) Rusiyaya keçməsi. Bu ssenariyə görə, Moskva hazırkı cəbhə xəttinə qədər əraziləri alır, Ukrayna isə Xerson və Zaporijyenin qalan hissəsini saxlayır.

Üçüncü variant - Rusiya Xerson, Zaporijye, Donetsk və Luqansk vilayətlərinin tam nəzarətini ələ keçirir. Bu halda Ukrayna yalnız Qara dəniz sahilində az miqdarda ərazi saxlayır.

Dördüncü variant - Ərazilərin mü-

badiləsi. Bu ssenariyə əsasən, Rusiya bütün Donbası əldə edir, Ukrayna isə bütün Xerson vilayətini geri qaytarır. “The Times” bu seçimin az ehtimal olduğunu vurğulayır.

Qəzet əlavə edir ki, Kiyevin Sumı, Dnepropetrovsk və Xarkov vilayətlərinin, yaxud onların hissələrinin itirilməsi variantı hazırda müzakirə olunmur.

Ukrayna tərəfi isə bu ehtimalları qəti şəkildə rədd edir. Prezident Volodimir Zelenski gənclərlə görüşdə açıq şəkildə bəyan edib ki, “heç bir ərazi mübadiləsinə getməyəcəklər” və “Uk-

ski ilə birgə mətbuat konfransında bildirib ki, Kiyev müharibənin başa çatması müqabilində ərazilərin bir hissəsini Rusiyaya verilməsini nəzərdə tutan ssenariləri nəzərdən keçirmir.

Ağ Evin mümkün güzəştlərlə bağlı bəyanatı ilə bağlı jurnalistlərin sualını cavablandıraraq Ukraynanın baş diplomatı Prezident Volodimir Zelenskinin mövqeyini xatırladı.

“Prezident Zelenski artıq açıq şəkildə cavab təqdim edib və bu, Ukrayna Konstitusiyasıdır. Ukrayna Konstitusiyası sizin bu sualınıza bütün cavabları

raynanın bir hissəsinin Rusiyaya verilməsi ilə barışmayacaqlar”. Onun sözlərinə görə, müharibə sona qədər davam edəcək və ölkənin ərazi bütövlüyü tam bərpa olunana qədər addım atılmayacaq.

Kiyev, həmçinin ABŞ və Rusiyanın Alyaskada keçiriləcək sammitində qəbul ediləcək qərarları tanımayacağını bildirib. Zelenski qeyd edib ki, Ukrayna məsələsi ilə bağlı masa arxasında Ukraynanın olmadığı heç bir razılaşma legitim sayıla bilməz.

Ukraynanın xarici işlər naziri Andrey Sibiqa çexiyalı həmkarı Yan Lipav-

ehtiva edir. Ukrayna BMT Nizamnaməsinə və beynəlxalq hüquq normalarına əsaslanan ədalətli, hərtərəfli, davamlı sülhə can atır”, - deyərək nazir vurğulayıb.

O vurğulayıb ki, indiki mərhələdə prioritet gələcək danışıqlar üçün əsas olacaq atəşkəs rejiminin tətbiq edilməsidir. Nazir xatırladı ki, beş ay əvvəl Ukrayna ABŞ Prezidenti Donald Trampın qeyd-şərtsiz atəşkəs təklifini qəbul edib və hazırda Rusiyadan analoji razılıq gözləyir.

“Əlbəttə ki, burada bizə lazım olan ABŞ-in iştirakı və rəhbərliyidir və biz

bu səylərə görə minnətdarıq”, - deyərək XİN rəhbəri sözünü yekunlaşdırdı.

Bundan əvvəl Prezident Donald Tramp bildirib ki, Rusiyanın Ukraynaya qarşı müharibəsinə son qoymaq üçün “ərazilərin mübadiləsi” baş verə bilər.

Zelenski isə tam atəşkəs üçün ilkin şərt kimi Ukrayna qoşunlarının Donetsk vilayətinin işğal olunmamış hissəsini tərk etmə ehtimalını güman etmir: “Biz Donbası tərk etməyəcəyik. Bunu edə bilmərik. Donbas rusiyalılar üçün gələcəkdə yeni hücumlar məqsədilə plasdardır. Bir neçə ildən sonra Putinin həm Zaporijye, həm də Dnepropetrovsk vilayətlərinə açıq yolu olacaq. Həm də təkə bu deyil. Həm də təkə oralara yox, eləcə də Xarkova. İndi onlara təxminən 9 min kilometr ki-lometr ərazini vermək istəyirlər ki, bu da Donbas ərazisinin təxminən 30 faizini təşkil edir və bu, yeni təcavüz üçün plasdardır”.

O, ABŞ Prezidenti Donald Trampın söhbəti zamanı Ukrayna Konstitusiyasına istinad etdiyini təsdiqləyib.

“Ölkəni təhvil vermək fikrində deyiləm, çünki buna haqqım yoxdur. Həm də məsələ onda deyil ki, mən Konstitusiyanın arxasında gizləniyəm.

Dövlət şəxsi mülikiyyətdir? Donetsk vilayətinin 30 faizi mənim şəxsi mülikiyyətimdir? Ərazi mübadiləsi çox mürəkkəb məsələdir və onu Ukrayna üçün təhlükəsizlik zamanətlərindən ayırmaq olmaz”, - Ukrayna lideri vurğulayıb.

Zelenskinin sözlərinə görə, Ukraynanın mövqeyi dəyişməz qalır: əvvəlcə atəşkəs, sonra digər məsələlər üzrə danışıqlar. Eyni zamanda, Ukraynanın iştirakı olmadan ərazi məsələləri müzakirə edilə bilməz.

N.Bayramlı

Görkəmli arxeoloq alim

Tarix xalqın qan yaddaşı, kimliyi, keçmişi və gələcəyidir. Maddi mədəniyyət tarixinin əsrlərin, minilliklərin o tayında, torpağın dərin qatlarında uyan, təbii və antropogen təsirlər nəticəsində itib-batmaq, yox olmaq təhlükəsi ilə üz-üzə qalan qədim qalalar, şəhərlər, məzarlıqlar, müqəddəs məkanlar məhz arxeoloq alimlərin fəhmi, zəhməti və şəristəsi sayəsində gün işığına çıxarılaraq, elmi cəhətdən dəyərləndirilərkə xalqın mənəvi sərvətinə çevrilir. Belə bir ağır və şərəfli missiyanı çiyində daşıyan görkəmli Azərbaycan alimlərindən biri də tarix elmləri doktoru, professor Qafar Cəbiyevdir. Qafar müəllim Azərbaycanın bir çox orta əsr şəhərləri, qalaları, xanəqahları, türbə və ziyarət-gahlarının tədqiqində xüsusi xidmətləri olan arxeoloq alimlərimizdəndir. Mübaliğəyə yol vermədən deyə bilərik ki, o, özünün fundamental elmi tədqiqatları ilə yanaşı, jurnalistika, təhsil və maarifçilik işi sahəsindəki fəaliyyəti ilə də elmi ictimaiyyətin və geniş oxucu auditoriyasının

hörmətini qazanan alim obrazı kimi tanınmaqdadır.

Professor Qafar Cəbiyev 1950-ci ildə İsmayılı rayonunun füsunkar təbiəti ilə seçilən Talıstan kəndində dünyaya göz açmış, 1973-cü ildə Gəncə Dövlət Universitetinin tarix fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirmiş, daha sonra isə Akademiyanın Tarix İnstitutunun aspiranturasına qəbul olunmuş, 1985-ci ildə namizədlilik, 2007-ci ildə isə doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir. Müəllifi olduğu 25 monoqrafiya, 130-dan çox elmi, 350-dən çox elmi-publistik məqaləsi onun son dərəcə məhsuldar və səmərəli elmi fəaliyyətinin göstəricisidir. “Arxeologiya və romanika”, “Azərbaycan keramikası”, “Bura Vətəndir”, “Girdiman tarixi”, “Girdiman. Tarixi və tarixi coğrafiyası”, üç cildlənən ibarət “Orta əsr Ağsu şəhəri”, “Ağsuçay-Girdimançay hövzəsinin arxeoloji abidələri” adlı əsərləri, ali məktəblər üçün yazmış olduğu “Azərbaycan tarixi” və “Azərbaycan arxeologiyasının əsasları” adlı dərslik və dərs vəsaitlərinin hər biri onun gərgin əməyinin və səmərəli elmi-pedaqoji fəaliyyətinin məhsuludur.

Professor Q. Cəbiyevin rəhbəri olduğu arxeoloji ekspedisiyaların tədqiqatları faktiki olaraq Azərbaycanın orta əsr və antik dövr tarixinin bir sıra aktual problemlərinin yenidən işlənməsinə təkan oldu. 1985-ci ildən başlayaraq onun rəhbərliyi ilə Qəbələ, Kürdəmir, Şamaxı, İsmayılı və Ağsu rayonları ərazisində aparılan davamlı və geniş miqyaslı tədqiqatlar sözlün əsl mənasında qədim dövlətçilik tariximizin və xalqımıza məxsus zəngin mədəni irsin tədqiqi və təşviqi yolunda yeni üfqlər açmış oldu.

Onun Azərbaycanın son orta əsr arxeologiyasına dair tədqiqatları, bu dövrün şəhər mədəniyyətinin öyrənilməsi, xüsusilə də arxeologiya elminin əlifbası hesab edilən keramika məmulatının təsnifatı, dövrələşdirilməsi, bədii-texniki və texnoloji xüsusiyyətlərinin araşdırılması tək Azərbaycanda deyil, bütövlükdə, əski sovetlər birliyində ilk addım idi.

Qafqaz Albaniyası tarixinin arxeoloji aspektdə dərindən və hərtərəfli araşdırılması professor Q.Cəbiyevin elmi fəaliyyətinin ən mühüm istiqamətlərindən biridir. AMEA-nın Albaniya-nəsləq Elmi Mərkəzinin rəhbəri olduğu dövrdə məhz onun təşəbbüsü ilə albanşünaslığın bir sıra aktual problemləri gündəmə gətirilməklə öz müsbət həllini tapıb. Onun Azərbaycan albanşünaslığına verdiyi ən böyük töhfə isə Girdiman tarixinə dair fundamental tədqiqatlarıdır. Sovet dövründə təhrif edilən, ermənilər tərəfindən saxtalaşdırılan Girdiman problemi professor Q.Cəbiyevin araşdırmaları və çox möhtəbər elmi dəlilləri əsasında yenidən işləndi. Sələflərindən fərqli olaraq məhz o ilk dəfə Girdiman vilayətinin Albaniyanın qərbində və ya şimal-qərbində deyil, məhz Şirvan ərazisində olduğunu elmi cəhətdən sübuta yetirmiş oldu.

Bununla da o, ermənilərin və ermənipərəst elmi dairələrin Albaniya tarixinə sırımış olduqları yanlış və antiəzərbaycan konsepsiyanı alt-üst etmiş oldu.

Professor Q.Cəbiyev 40 ildən artıqdır ki, Qəbələdə tədqiqatlar aparır. On beş ildir ki, Qəbələ beynəlxalq arxeoloji ekspedisiyasının rəhbəridir. Onun tədqiqatları sayəsində qədim Azərbaycan dövləti olan Qafqaz Albaniyasının baş şəhəri-paytaxtı olan Qəbələ tarixinin bir sıra problemləri dərindən və hərtərəfli araşdırılıb. Onun fikrincə indiki halda Qəbələ şəhərinin 2500 illiyinin rəsmi səviyyədə qeyd olunması qədim dövlətçilik tariximizin öyrənilməsi və təşviqi baxımından çox mühüm el-

mi, həm də siyasi əhəmiyyət kəsb edir. Qədim Mehrəvan şəhərinin lokalizasiyası ilə bağlı uzun illər tarixşünaslığımızda mövcud olan qeyri-müəyyənliyə də ilk dəfə məhz professor Q. Cəbiyevin tədqiqatları sayəsində son qoyulmuş oldu. Məhz onun rəhbərliyi ilə

professor Q.Cəbiyevin rəhbərliyi ilə tədqiq olunan arxeoloji abidələrdə olmuş, Ağsu qazıntılarının əhatə etdiyi ərazi isə ölkə prezidentinin 22 oktyabr 2019-cu il tarixli sərəncamı ilə tarix və mədəniyyət qoruyğu elan edilmişdir.

Qafar müəllimin ömür yolunun əhəmiyyətli bir hissəsi pedaqoji fəaliyyətə həsr olunub. O, 1990-2003-cü illərdə Bakı Dövlət Universitetinin Şəki filialının dosenti, 2008-2017-ci illərdə ictimai əsaslarla Azərbaycan Müəllimlər İnstitutunun İctimai fənnlər kafedrasının müdiri, 2018-2020-ci illərdə isə Bakı Qızlar Universitetinin professoru kimi həm də pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olub. Azərbaycan tarixi və Azər-

baycan arxeologiyası fənlərini tədris edib. Ali məktəblər üçün Ulu Öndər Heydər Əliyevin ömür yolu və əməli-siyasi fəaliyyətinə dair tədris proqramı tərtib edərək mühazirələr aparıb.

Onun ayrı-ayrı elmi nəşrlərdə və rəsmi mətbuatda dərc olunmuş

dır, elmi mühitin sağlam inkişafına mənə olur. Diqqəti cəlb edən odur ki, o, tənqid etməklə kifayətlənməyib, çıxış yolları da təklif edir. Belə bir cəhəti xüsusi vurğu ilə qeyd etmək istərdim ki, onun AMEA-dakı mövcud durumla bağlı mətbuatdakı tənqidi çıxışları şəx-

aparılmış arxeoloji qazıntılar Mehrəvan şəhərinin Ağsu rayonu ərazisində, Girdimançayın sol sahilində olduğu müəyyən edildi.

Professor Q.Cəbiyevin rəhbərlik etdiyi Ağsu arxeoloji ekspedisiyası son 100 il ərzində Azərbaycan ərazisində aparılmış arxeoloji tədqiqatlar nəticəsində ilk dəfə olaraq qızıl pullardan ibarət dəfinə aşkar etmişdir. Yeri gəlmişkən 2010-2012-ci illərdə onun rəhbərliyi ilə Ağsu və Kürdəmir rayonları ərazisində daha bir neçə nadir dəfinə tapılaraq elmi döviyyəyə daxil edilib.

2008-2009-cu illərdə onun rəhbərliyi ilə Kürdəmir rayonu ərazisində aparılan arxeoloji tədqiqatlar zamanı Azərbaycanda ilk dəfə olaraq məhz Şəhərgah adlı şəhər yerində XII əsərə aid çox mükəmməl hamam-sağlamlıq kompleksi aşkar olunaraq tədqiq edilib. Şamaxı rayonu ərazisindəki Dəmirçi nekropolunun, Kələxana türbələri kompleksinin, Pir Əmər Sultan ziyarət-gahının tədqiqi, Ağsu şəhəri ərazisində Şıxməzid xanəqahının və eyni adlı türbənin elmi döviyyəyə gətirilməsi, Basqal ərazisində orta əsr şəhər mədəniyyəti qalıqlarının üzə çıxarılaraq araşdırılması, Xələvətlik sufi təliminin banisi Pir Əmər Avaxılının türbəsinin və türbə kitabəsinin tapılması professor Q.Cəbiyevin rəhbərliyi ilə son illər aparılmış çox uğurlu arxeoloji tədqiqatların yalnız bir hissəsidir. Yeri gəlmişkən onu da qeyd edək ki, ölkə prezidenti cənab İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva Basqalda və Avaxıldan

“Heydər Əliyev zirvəsi”, “Heydər Əliyev Yevlax-Balakən demir yolunu tikdirdi, Kamran Bağirov isə onun açılışına belə gəlmədi”, “Heydər Əliyev və Azərbaycan tarixi”, “Heydər Əliyev və Azərbaycan mətbuatı”, “Ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan tarixi və tarixşünaslığının milli konsepsiyasının hazırlanmasına dair məsləhət, təklif və tövsiyələri”, “Heydər Əliyev Qəbələni necə xilas etdi?”, “Tarixi-mədəni irsə qayğığın Heydər Əliyev nümunəsi” və bu silsilədən olan çoxsaylı digər yazıları elmi ictimaiyyət və geniş oxucu kütləsi tərəfindən böyük rəğbətlə qarşılanıb.

Professor Qafar Cəbiyev davamlı elmi-pedaqoji fəaliyyəti ilə yanaşı, dövlət xidməti və media sahəsindəki fəaliyyəti ilə də nümunə olmuşdur. O, 1990-2004-cü illərdə “Azərbaycan” qəzetinin Balakən-Şəki bölgəsi üzrə xüsusi müxbiri, 2004-2019-cu illərdə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamları ilə Milli Televiziya və Radio Şurasının üzvü təyin edilmiş, 2013-2019-cu illərdə Şura sədrinin müavini olmuşdur. Media məkanında milli-mənəvi kimliyin, dövlətçilik maraqlarının, mədəni irsin qorunması kimi mühüm istiqamətlər hər zaman onun fəaliyyət prinsipinin əsasını təşkil etmişdir. Dərin elmi publistik səciyyə daşıyan “Can Azərbaycan”, “Yazılan qalacaq”, “Düşüncələr” və “Mənim Azərbaycanım, yaxud ömrün yadda qalan anları” kimi iri həcmli əsərləri onun elmi-pedaqoji istiqamətlə yanaşı,

si maraqlardan deyil, ümummilli mənafehlərdən qaynaqlanıb. O, hesab edir ki, akademik mühitdə olan bürokratik yanaşmalar və formal fəaliyyət modelləri təkcə elmin inkişafına deyil, eyni zamanda milli düşüncə tərzinə də təhlükə yaradır.

Professor Q.Cəbiyev özünün son dərəcə aktiv və səmərəli elmi-pedaqoji və ictimai fəaliyyəti ilə təkcə ölkə daxilində deyil, beynəlxalq səviyyədə də tanınan, qiymətləndirilən alimlərdəndir. Onun vaxtaşırı olaraq elmi və xidməti işi ilə bağlı müxtəlif ölkələrə səfərləri, beynəlxalq konfrans və simpoziumlarda iştirakı və çıxışları, elmi və siyasi diskussiyalardakı fəal mövqeyi bunu deməyə əsas verir. 2012-ci ildə Türk dünyasının “Elm adamı” fəxri adına layiq görülməsi də sözsüz ki, Azərbaycan aliminin beynəlxalq sahədəki nüfuzundan xəbər verir. Xatırladaq ki, bu fəxri ad Türk dünyasında elmi və mədəni əlaqələrin möhkəmləndirilməsi istiqamətində çalışan ziyalılara təqdim edilir və Qafar müəllimin belə bir mükafata layiq görülməsi onun milli-mənəvi dəyərlərə sədaqətinin, ümumtürk mədəni irsinin araşdırılması sahəsindəki fəal rolunun bariz nümunəsidir.

2020-ci ildə Azərbaycan arxeologiyasının inkişafında professor Qafar Cəbiyevin rolu və xidmətlərinə həsr olunmuş beynəlxalq vebinar konfrans keçirildi. Bu ilin yanvar ayında Şimali Makidoniya da keçirilən XIII ənənəvi “Ohrid-Vodici” konfransı, aprel ayında Şi-

Qafar Cəbiyev -75

mali Kipr Türk Cümriyyətinin Yaxın Doğu Universitetində “Türk mədəniyyəti, incəsənəti və mədəni mirası” mövzusunda keçirilən beynəlxalq simpozium da məhz professor Q.Cəbiyevə həsr edilmişdir. Dünyanın onlarla universitetinin və elmi mərkəzlərinin birgə təşkilatçılığı və çoxsaylı elm adamlarının iştirakı ilə keçirilən bu son dərəcə

mötəbər elmi tədbirlərin Azərbaycan alimində həsr olunması sözsüz ki, onun şəxsiyyətinə və elmi-praktiki fəaliyyətinə beynəlxalq səviyyədə olan hörmət və ehtiramdan xəbər verir.

Professor Q.Cəbiyev Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının tarix və siyasi elmlər üzrə Ekspert Şurasının

üzvü və sədr müavini olarkən təqdim olunan dissertasiya işlərinin obyektiv, elmi kriteriyalara uyğun şəkildə qiymətləndirilməsində də aktiv iştirak etmişdir. AAK-dakı fəaliyyəti dövründə o elmi etikaya və akademik dürüstlüyə sadıqlığı ilə tanınmış, elmdə formallığa və səthi yanaşmalara qarşı prinsiplial mövqə nümayiş etdirmişdir.

Azərbaycanın zəngin mədəni irsinin qorunması, öyrənilməsi və təbliği mövzusu yalnız arxeoloqların, tarixçilərin və mədəniyyətşünasların deyil, bütün cəmiyyətin gündəmində olan bir məsələdir. Bu baxımdan, prof. Q. Cəbiyevin “Miras” Mədəni İrsin Öyrənilməsinə Kömək İctimai Birliyi İdarə Heyətinin üzvü kimi çoxtərəfli işgüzar fəaliyyətini, mədəni irsin tədqiqinə, təşviqinə və qorunmasına yönəlik yanaşmalarını analiz edərkən onun elmi töfəkkürünün və ictimai fəaliyyətinin bir-biri ilə sıx əlaqədə olduğunu görürük. O, mədəni irsin qorunması və öyrənilməsi sahəsində təkcə akademik birləklərə əsaslanan tədqiqatlar aparın bir alim deyil, eyni zamanda, bu sahədəki ictimai təşəbbüsləri ilə tanınan bir ziyalı olaraq da önə çıxmışdır. Başqa sözlə, o, mədəni irsin tədqiqi, təşviqi və qorunması məsələlərinə sadəcə tarixi və elmi baxımdan yanaşmaqla kifayətlənməmiş, eyni zamanda, görülen işlərin, əldə olunan nəticələrin geniş ictimaiyyətə açıq və əlçatan olmasının vacibliyinə də xüsusi önəm vermişdir.

AMEA sisteminə islahatlara başlanılarkən ölkə prezidentinin çağırışına cavab olaraq bilavasitə onun şəxsi təşəbbüsü ilə Arxeologiya və Antropologiya İnstitutunda yeni bir şöbə - Azərbaycanın İslam dövrü arxeologiyası şöbəsi yaradıldı. Bu, həm də onun son illər bir tədqiqatçı olaraq daha çox məhz Türk və İslam mədəni irsinin tədqiqinə fokuslanmasından irəli gəlir.

Göründüyü kimi, professor Q.Cəbiyevin həyatı zəhmət və istedadın çox möhtəşəm sintezinin bariz nümunəsidir. Onun hər bir uğurunun arxasında zəhmət, fədakarlıq və səbr durur. Onun elmə verdiyi töhfələr yalnız şəxsi nailiyyətlərlə məhdudlaşmır, həm də rəhbərliyi altında yetişən gənc arxeoloqlar nəslinin müvəffəqiyyətlərində özünü göstərir.

Bir sözlə, Qafar müəllim həm alim, həm pedaqoq, həm jurnalist, həm də ictimai xadim olaraq bütün hallarda və bütün sahələrdə öz vəzifə və vətəndaşlıq borcunu yüksək səviyyədə yerinə yetirməklə, Azərbaycan elminin inkişafına sanballı töhfələr vermişdir və bu gün də verməkdədir. Beləliklə, o, zaman və məkan anlayışlarını aşaraq, öz zəhməti və fədakarlığı ilə ölkənin intellektual və mədəni həyatında çoxlarına nümunə ola bilmişdir. Dəyərli alim dostum, 75 yaşın mübarək!

*Həbil Məmmədov,
Tarix elmləri doktoru,
Bakı Slayyan Universiteti ictimai fənlər kafedrasının professoru*

“Yeni Azərbaycan” qəzetinə abunə olmaq istəyənlər aşağıdakı yayım şirkətləri ilə əlaqə saxlaya bilərlər:

“Azərpoçt” MMC PDM- 0125984955,
0552004544
“Azərmətbuatyayımı” ASC - 0124411991,
0124404694
“Səma” MMC - 0125940252, 0503336969
“PressInform” MMC - 0703400100,
0504560835

“Qaya” MMC - 0125667780, 0502352343
“Bakmətbuat” MMC - 0124314313
“Ziya LTD” MMC - 0124977696,
0503067744

6 aylıq abunə - 79,20 AZN
12 aylıq abunə - 158,40 AZN

Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi

Məqalə “Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi”nin maliyyə dəstəyi ilə “Dini və milli tolerantlıq, millətlərarası münasibətlərin inkişaf etdirilməsi” istiqaməti üzrə hazırlanmışdır

Azərbaycan əsrlər boyu müxtəlif mədəniyyətlərin və sivilizasiyaların təmas və ünsiyyət məkanı olub. Çoxmillətli, çoxkonfessiyalı ölkə kimi tolerantlıq və dözümlülük ideyaları üzərində qurulmuş Azərbaycan dövləti bu gün bütün dünyaya multikulturalizm nümunəsi təqdim edir. Ölkəmiz dinlərarası münasibətlərin ən səmərəli, ən xeyirxah forması olan güclü platforma yaradıb və inkişaf etdirib.

Müasir Azərbaycanda tolerantlıq daha da möhkəmlənən, təkə bütünlikdə cəmiyyətdə deyil, hər bir vətəndaşın şüurunda, mövqeyində, münasibətində

və həyat tərzində ehtiva olunan önəmli bir dəyərə çevrilib və milli sərvət olaraq qəbul edilir. Azərbaycan Konstitusiyasında qeyd edilib ki, milliyyətdən, dinindən, dilindən, irqindən asılı olmayaraq, bütün vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının bərabərliyi təmin edilir. “Dini etiqad azadlığı haqqında” qanunda tda eyni prinsiplər təsbit olunub. Eyni zamanda, ölkəmizdə tolerantlığı, dini dözümlülüüyü möhkəmləndirmək məqsədilə insan hüquq və azadlıqları, o cümlədən vicdan və dini etiqad azadlığı ilə bağlı qanunvericilik beynəlxalq hüquq normalarına uyğunlaşdırılıb.

Ümummilli Lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş azərbaycançılıq ideologiyası özündə ölkədəki bütün xalqların və etnik qrupların birliyini, həmrəyliyi oks etdirir. Ulu Öndər ictimai-siyasi həyatın bütün sahələrində, o cümlədən, dövlət-din münasibətlərinin sivil prinsiplərə uyğun olaraq tənzimlənməsində, dini etiqad və vicdan azadlığının maneəsiz təminatında, dini-mənəvi, əxlaqi-etik dəyərlərin cəmiyyətin prioritet yaşayış normalarına çevrilməsində müstəsna xidmətlər göstərərək bu sahədə özündən sonra böyük siyasi irs və dövlətçilik təcrübəsi miras qoyubdur. Onun təşəbbüsü ilə Azərbaycanda və ümumilikdə, regionda ilk dəfə 16 noyabr tarixinin Beynəlxalq tolerantlıq günü kimi qeyd edilməsi, bu əlamətdar gündə ölkəmizdəki dini konfessiyaların başçıları ilə görüş keçirilməsi ənənəsi geniş yayılıb.

Respublikamızda məscidlərlə yana-

Milli tolerantlıq mühiti sabitlik və inkişafı möhkəmləndirir

şı, kilsə və sinaqoqların, dini abidələrin qorunması, təmiri və bərpası təmin olunur, bütün ənənəvi dini icmaların fəaliyyəti davamlı dəstəklənir, multikultural həyat tərzini dinlər və məzhəblərarası müstəvidə inkişaf edir. Müxtəlif etnik qrupların öz dillərini, mədəni dəyərlərini qoruyub saxlamaları, dini inanclarını rahat şəkildə yerinə yetirə bilmələri üçün münbit şərait mövcuddur. Milli azlıqların öz bayramlarını qeyd etməsi, hətta həmin günlərin ölkə başçısı tərəfindən təbrik edilməsi ənənəsi müxtəlif dini konfessiyaların rəhbərləri tərəfindən yüksək qiymətləndirilir.

Azərbaycan xalqının multikultural ənənələrinin qorunması sahəsində həyata keçirilən siyasət son illərdə Prezident İlham Əliyev tərəfindən inamla inkişaf etdirilir. “Azərbaycan əsrlər boyu dinlərarası münasibətlərin inkişafında öz rolunu oynamışdır. İctimai-siyasi quruluşundan asılı olmayaraq bütün dövrlərdə Azərbaycanda dini və milli dözümlülük, tolerantlıq çox yüksək səviyyədə olub. Bu, Azərbaycan xalqının duyğularındır, eyni zamanda, müstəqil Azərbaycan dövlətinin siyasətidir və Azərbaycanda fəaliyyət göstərən dini qurumların əməyinin praktiki nəticəsidir” - deyə dövlət başçısının bu fikirləri ölkəmizdə dərin köklərə malik olan tolerantlığın xalqımızın xarakterik cəhətlərindən biri olması, zərurətdən irəli gələn hər hansı konsepsiya deyil, bir həyat tərzı və mədəniyyət olmasını əks etdirir.

Ölkəmizdə tolerantlığın sarsılmaz arxitekturasının möhkəmlənməsi milli-

etik rəngarənlilik fonunda dözlət-özəl, biznes, idarəetmə və digər sektorlarda həmrəyliyi də gücləndirir. Məhz bu həmrəylik və qardaşlığın nəticəsidir ki, Azərbaycanda müxtəlif millətlərin nümayəndələri cəmiyyətin ayrı-ayrı sahələrində fəal şəkildə təmsil olunaraq ölkəmizin inkişafına əvəzsiz töhfələr verir, dövlət strukturlarında ən yüksək vəzifələrdə çalışaraq milli mənafeyimizin qorunmasında layiqə xidmət göstərirlər. Tarixi Zəfərin qazanılmasında da məhz bu milli birlik, tolerantlıq mühüm rol oynadı.

Azərbaycanda mövcud olan milli-mədəni müxtəliflik, etnik və dini tolerantlıq mühiti sayəsində ölkəmiz çoxmillətli və çoxkonfessiyalı ölkə, global miqyasda mədəniyyətlərarası dialoq məkanı kimi tanınır. Dünyanın bir çox coğrafiyalarında irqi, milli, etnik və digər zəmində baş verən qarşıdurmalar fonunda Qafqazda sülh və onun qorunmasında Azərbaycanın yürütdüyü siyasət, yaratdığı tolerantlıq modeli öz faydalarını göstərməkdədir. Müasir dövrdə beynəlxalq aləmdə baş verən xoşagəlməz hadisələr artır, qeyri-multikultural

davranışlar bu mənfi tendensiyaları daha da şiddətləndirir. Bu, bir daha dünyada sabitliyi qorumaq üçün insanlar arasında sülhün və qarşılıqlı anlaşmanın təmin olunmasının, çoxmədəniyyətliliyin, tolerantlığın vacibliyini ortaya çıxarır. Çünki digər dinlərin nümayəndələrinin adət-ənənələrinə, həyat tərzinə və düşüncələrinə hörmətlə yanaşmayan cəmiyyətdə sabitliyi və inkişafa nail olmaq qeyri-mümkündür. Məhz bu baxımdan Azərbaycan regionda sabitlik adası kimi dəyərləndirilir.

Multikultural humanizm diplomatiyasının uğurlarında sözsüz ki, Azərbaycanın Birinci xanını Mehriban Əliyevanın misilsiz fəaliyyətini də qeyd etmək lazımdır. Onun müasir dünya mədəniyyətinə, humanitarizmə münasibəti və əvəzsiz xeyriyyəçilik fəaliyyəti beynəlxalq cəmiyyət tərəfindən bəyənilir, müxtəlif sosial, siyasi və iqtisadi qruplar tərəfindən mənəvi dəstək obyektinə çevrilir. 2006-cı il noyabrın

24-də ICESCO-nun Xoşməramlı səfiri adına layiq görülmüş ilk qadın ictimai xadim olan Mehriban Əliyeva milli maraqlara söykənən çoxşaxəli fəaliyyəti ilə humanizmin, sivilizasiyalar arasında dialoqun möhkəmlənməsində, tolerantlığın təşviqində xüsusi rol oynayır.

Bu gün Azərbaycanın sahibi olduğu tolerantlıq, multikulturalizm örnəyi bütün sülhpərvər dünyada təqdir olunur, qitə və ölkələrdə nəcib ideya kimi qarşılanır.

Yeganə Bayramova

Dəniz yosunundan “yaşıl” sement hazırlanıb

“Microsoft” şirkəti Vaşinqton Universiteti (Sietl) ilə birlikdə dəniz yosunundan istifadə edərək aşağı karbonlu sement yaratmağa başlayıb. Tədqiqatçılar ənənəvi qarışıqın bir hissəsini yosunlarla, xüsusən də torpaqdan istifadə etmədən yetişdirilə bilən sürətli böyüyən, “karbon udan” dəniz bitkisi olan ulva ilə əvəz ediblər.

AZƏRTAC “Datacenter Dynamics”ə istinadla xəbər verir ki, tədqiqatın nəticələri “Matter” jurnalında dərc olunub.

Qeyd olunur ki, yosunlar sement qarışığına əlavə edilməzdən əvvəl su-suzlaşdırılıb və bu, sonuncunun istehsalını asanlaşdırıb. Ulvanın sementin

möhkəmliyinə təsirini daha yaxşı qiymətləndirmək üçün komanda qarışıqın hər bir variantının 28 günlük sınaqlarının bitməsinə gözləmək əvəzinə, komponentlərin uğursuz kombinasiyalarını əvvəlcədən ləğv etməyə kömək edən maşın öyrənmə alqoritmlərindən istifadə edib.

Alımlar tələb olunan möhkəmlik xüsusiyyətlərini qoruyarkən ənənəvi olandan 21 faiz daha az karbon izi olan qarışıqı tapa biliblər. Bundan əlavə, 28 günlük sınaq zamanı yeni dizayn prosesi karbon emissiyalarında

mümkün olan maksimum azalmanın 93 faizinə nail olub. Onların fikrincə, tədqiqat nəinki “daha yaşıl” sement

yaradıb, həm də eksperimentlərdən, kompüter modeləşdirməsindən və ətraf mühitə təsirin təhlilindən istifadə edərək davamlı materialların sürətli inkişafı üçün yeni çərçivə nümayiş etdirib. Onlar deyirlər ki, bu yanaşma istənilən xüsusiyyətlərə malik digər davamlı materialların hazırlanmasında geniş istifadə oluna bilər.

Sement məlumat mərkəzinin tikintisi üçün kritik materialdır. Bizneslərinin karbondan təmizləmək planlarının davam etdirir. İnkişaf etdirən bəzi məlumat mərkəzi qurucuları artıq “aşağıkarbonlu” alternativləri araşdırmağa başlayıb-

lar. “Microsoft” özü hələ 2023-cü ildə Kvinsidəki (Vaşinqton) məlumat mərkəzinin tikintisində aşağı karbonlu beton qarışıqlarının istifadəsini sınaqdan keçirib.

2025-ci ilin mayında şirkət aşağıkarbonlu tikinti materiallarının istehsalçısı olan “Sublime Cement” ilə müqavilə imzalayıb. Hiperkeylərin “coğrafi cəhətdən mümkün” olduğu məlumat mərkəzləri də daxil olmaqla obyektlərini tikmək üçün onun 6-9 il ərzində 623.000 ton “yaşıl” sement alaçağı gözlənilir. AWS, “Meta” və “Stack” da aşağıkarbonlu sementdən istifadə etmək üçün öhdəliklər imzalayıblar, lakin bu proses hələ geniş yayılmayıb. Bundan başqa, “Google”, “Meta”, “Microsoft” və “Amazon” məlumat mərkəzləri üçün “yaşıl” polad almaq niyyətindədir.

İdman

“Qarabağ” bu mövsüm Çempionlar Liqasında ən çox qol vuran komandalar sırasındadır

Bu mövsüm UEFA Çempionlar Liqasında (ÇL) ən çox qol vuran komandalarının siyahısı açıqlanıb.

AZƏRTAC Avropa futbol qurumunun rəsmi saytına istinadən xəbər verir ki, turnirə II təsnifat mərhələsindən başlayan “Qarabağ” ilk “üçlük”də qərarlaşıb.

Qurban Qurbanovun komandası bu mövsüm ÇL-də keçirdiyi 4 oyunda vurduğu 10 qolla Polşanın “Lex” və Serbiyanın “Srvena Zvezda” klubları

ilə birlikdə 2-4-cü yerləri bölüşdürür. Siyahıya 6 qarşılaşmada 11 dəfə rəqib qapısına yol tapan İsvəçin “Malmö” komandası başçılıq edir.

Reytingdə ilk “beşliyi”i Azərbaycan çempionunun pley-off mərhələsindəki rəqibi “Ferensvaros” tamamlayır. Macarıstan təmsilçisi 4 görüşdə 9 qolla yadda qalıb.

İlk “onluq”da, həmçinin Danimarkanın “Kopenhagen” (4 oyun, 7 qol), Qazaxıstanın “Kayrat” (4 oyun, 7 qol), Slovakiyanın “Slovan” və Şotlandiyanın “Reynçers” (hər ikisi 4 oyun, 7 qol) kollektivləri yer alır.

Xatırladaq ki, “Qarabağ” III təsnifat mərhələsində Şimali Makedoniyanın “Şkendiya” komandasına iki oyunun nəticəsinə əsasən 6:1 hesabı ilə qalib gələrək növbəti raunda vəsiqə qazanıb.

Paralimpiya çempionumuz dünya reytingindəki liderliyini qoruyub

Azərbaycanlı paralimpiya çempionu İmaməddin Xəlilov (70 kq) dünya reyting sıralamasındakı liderliyini qoruyub.

“Report” xəbər verir ki, o, Dünya Parataekvondo Federasiyası tərəfindən açıqlanan yeni reyting cədvəlində 662.85 xalla liderliyini davam etdirir.

Paralimpiya Oyunlarının bürünc medalçısı, ötən

ay Avropa Gənclər Paralimpiya Oyunlarında qızıl medal qazanan Sabir Zeynalov (58 kq) isə 356.66 xalla üçüncü pillədə qərarlaşıb.

Amin Şıxalıyev (63 kq) ötən reyting cədvəli ilə müqayisədə 21,60 xalla iki pillə irəliləyərək 28-ci sıraya yüksəlib. Orxan Cəfərov (80 kq) isə 24,74 xalla 30-cu pillədədir.

Azərbaycan klubu həndbol üzrə Avropa Kubokunda hər iki oyununu Bakıda keçirəcək

Qadın həndbolçulardan ibarət “Kür” komandasının Avropa Kubokunun II təsnifat mərhələsində keçirəcəyi oyunların yeri məlum olub.

AZƏRTAC-ın əldə etdiyi məlumata görə, Mingəçevir təmsilçisi Portuqaliyanın

“San-Pedru-du-Sul” klubu ilə hər iki görüşünü Bakıda keçirəcək.

Klubların qarşılıqlı razılığı əsasında matç “AHF Arena”da reallaşacaq.

Matçlar oktyabrın 4-5-də olacaq.

Təsisçi:
Yeni Azərbaycan Partiyası

Baş redaktor:
Alqış HƏSƏNOĞLU

www.yeniazərbaycan.com
mail@yeniazərbaycan.com

Ünvan: Bakı - AZ-1000. Üzviyər Hacıbəyli - 66

Telefonlar:
598-37-76, 498-82-21
498-81-24, 498-19-84

İndeks: 67100
Lisensiya: N-B-317

Tiraj: 4752
Sifariş: 1658

“Kapital Bank” ASC-nin Nərimanov rayonu filialı
h/h - 33080019443900419109
kod - 200093
VÖEN - 1500486601

Qəzet “Yeni Azərbaycan”ın bilgisayar mərkəzində yığılıb, səhifələnilib və “Azərbaycan” nəşriyyatında ofset üsulu ilə çap edilib.

Qəzet 1993-cü ilin aprel ayında nəşr olunur. Məsul nəvbətçi:

Yeganə Bayramova